

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

ВЕЙ ЛІМІН

УДК 378.22.016.:784]:[159.923.2:331.102.312](043.3)

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО ТВОРЧОЇ
САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАГІСТРАНТІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В
ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО НАВЧАННЯ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
КОЗИР Алла Володимирівна,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, завідувачка
кафедри хорового диригування та теорії
і методики музичної освіти (м. Київ).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЛАБУНЕЦЬ Віктор Миколайович,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
декан педагогічного факультету
(м. Кам'янець-Подільський);

доктор педагогічних наук, професор
ЄРЕМЕНКО Ольга Володимирівна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка,
завідувачка кафедри хореографії
та музичного мистецтва (м. Суми);

доктор педагогічних наук, професор
МОЗГАЛЬОВА Наталія Георгіївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла
Коцюбинського, завідувачка кафедри
музикознавства, інструментальної
підготовки та хореографії (м. Вінниця).

Захист відбудеться «28» червня 2024 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601) і на сайті університету: <http://www.npu.edu.ua>.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Марія ТКАЧ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток сучасної освіти у високорозвинених країнах світу орієнтується на європейські стандарти підготовки висококваліфікованих конкурентоздатних фахівців, у зв'язку з чим особливої актуальності набуває досвід професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти в різних країнах світу загалом, і вокально-хорова підготовка магістрантів факультетів мистецтв, зокрема. Загальновідомо, що вокально-хорове навчання є важливою складовою професійного циклу виконавських й практичних дисциплін у процесі підготовки магістрантів музичного мистецтва, майбутніх керівників творчих колективів.

Саме тому спрямованість фахової підготовки майбутніх фахівців на творчу самореалізацію відповідає сучасним вимогам українського суспільства щодо формування особистості вчителя музичного мистецтва, здатного до практичних кроків у справі відродження духовності українського народу, формування духовної культури в підростаючого покоління, збереження національної ідентичності в царинах музичної культури, педагогічної освіти та науки. Одним із дієвих інструментів виконання означених вимог є цілеспрямоване формування здатності студентів факультетів мистецтв вищих музично-педагогічних закладів освіти до творчої самореалізації, що засвідчує актуальність теми дослідження.

Сучасний вчитель повинен бути здатним не лише до репродуктивної діяльності, але й до прийняття нестандартних рішень, прагнути до постійного саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, творчості. Саморозвиток майбутнього вчителя музичного мистецтва, який є інтегративним творчим процесом свідомого особистісного становлення, сприяє формуванню здатності до творчої самореалізації, що становить усвідомлений процес та осмислений результат розкриття творчого потенціалу, актуалізації здібностей і можливостей особистості в прагненні самоідентифікувати себе в процесі фахової діяльності.

Зусилля вчених зосереджено на віднайдені нових шляхів розвитку підготовки вчителів у галузі музичного мистецтва. Водночас пошук нового не завжди спирається на рефлексивне осмислення, критичний розгляд досягнутого в мистецькій освіті. Однобічна установка на знаходження нових тенденцій, без урахування вже досягнутого, не може забезпечити ґрунтовних висновків. Через те в центрі нашої дослідницької уваги постало завдання – виявити проблеми фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва педагогічних університетів і намітити шляхи їх подолання.

Обмежено розглянуто теоретичні та практичні засади орієнтації магістрантів як на викладацьку діяльність (викладач вокалу, викладач диригентсько-хорових дисциплін, викладач спеціального інструменту, тощо), так і на науково-дослідницьку діяльність (скорочено години на підготовку магістерської роботи), у зв'язку з чим страждає результативність наукових висновків. Підвищення вимог до магістерських досліджень співіснує із недостатньою відпрацьованістю критеріїв їх якості. Тому постає необхідність надавати аргументовану оцінку таких вад магістерських робіт, як відсутність новизни, звертання до дослідження проблем, що вже достатньо опрацьовані, слабкість теоретичного обґрунтування

висновків тощо. На основі науково-дослідної рефлексії важливо усвідомити, визначити науково-перспективні потреби розвитку педагогіки мистецтва.

В умовах сьогодення, особливо в умовах воєнної агресії Росії проти України, все більшого розвитку одержують нові освітні технології, засновані на ефективному використанні в навчальному процесі ЗВО сучасних засобів і методів передачі знань. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення якості навчального процесу, оскільки змінюється сама суть освіти. Велика роль надається методам активного пізнання та самоосвіти навчання (Лист МОН України від 07.03.2022 №1/3378-22 «Про практику застосування трудового законодавства у галузі освіти і науки під час дії правового режиму воєнного стану»).

Одна з головних проблем запровадження інноваційного навчання, в тому числі й на магістерському рівні, – вибір оптимального співвідношення найкращих традицій існуючої освітньої системи, сучасних педагогічних інновацій та інструментарію інформаційно-комунікативних технологій. Один із напрямів, шляхів – шукати можливості співіснування різних форм підготовки магістрантів до професійної діяльності. Означені форми мають торкатись і організаційних питань, і питань змісту навчання. Як свідчить практика і ряд досліджень, тенденція навчання чітко розвивається в напрямку змішаного навчання, як процесу, що створює комфортне освітнє інформаційне середовище, системи комунікацій, що надають всю необхідну навчальну інформацію.

Проблема творчої самореалізації набуває ще більшої актуальності, коли йдеться про особистість майбутнього вчителя музичного мистецтва, адже саме він забезпечує формування інтелектуального потенціалу нації, сприяє вихованню особистості, здатної творчо й цілісно підходити до розв'язання завдань соціального та професійного змісту. Саме творча самореалізація та самовдосконалення можуть сприяти приходу в систему мистецької освіти мотивованих, зацікавлених у власній справі фахівців, а також забезпечити успішність входження майбутнього вчителя музичного мистецтва у світ діалогової педагогічної діяльності й взаємовідносин.

Проблему творчої самореалізації особистості розглянуто в багатьох працях з екзистенціально-гуманістичної філософії (В.Андрущенко, Г.Волинка, А.Камю, В.Лутай, Ж.Сартр, В.Шинкарук та ін.); гуманістичної психології (А.Маслоу, К.Роджерс, Г.Олпорт та ін.); у наукових роботах відомих психологів і педагогів (А.Алексюк, О.Баришева, І.Бех, Г.Волинка, Г.Волкова, І.Демакова, Г.Костюк, О.Киричук, В.Ключко, А.Ковальова, Л.Коростильова, Л.Левченко, Л.Левчук, Н.Макаренко, О.Матвієнко, В.Муляр, М.Недашківська, В.Радул, П.Сенж, С.Сисоєва, В.Сухомлинський, Є.Федосенко, Г.Чернявська та ін.). У дослідженнях цих науковців зосереджено увагу на умовах формування таких важливих складників творчої самореалізації майбутніх фахівців, як активність, самостійність, ініціативність, пізнавальний інтерес, творчі здібності, самовдосконалення, тощо.

Розглядаючи творчу самореалізацію як «самість», тобто направленість на суб'єкта навчання у свідомо-активній діяльності, що спрямована на постійний розвиток особистості (В.Вакуленко, Н.Гузій, К.Завалко, Є.Коваленко, Г.Костюк,

С.Мельничук, С.Мусатов, О.Отич та ін.), слід підкреслити взаємодію означеного феномена з процесами творення себе, стосовно ціннісного відношення, як суб'єкта творчості до реалізації власного потенціалу. Доречно зазначити, що в загальнопедагогічному аспекті категорія самореалізації майбутнього вчителя розглядається вченими у взаємозв'язку з його особистісним та професійним розвитком, формуванням педагогічної творчості та майстерності (І.Бех, Н.Гузій, І.Зязюн, О.Киричук, Н.Кічук, А.Маслоу, В.Семиченко, С.Сисоєва, Т.Танько та ін.). Проблемою розробки сутнісних характеристик самовдосконалення майбутніх учителів опікувалися Ю.Афанасьєв, Н.Бібік, Б.Вульф, К.Завалко, А.Зайцева, Ю.Калугін, В.Орлов, О.Прокопова, Н.Сегеда, П.Харченко та ін. Питання підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності розглядали А.Болгарський, О.Єременко, Н.Гуральник, Л.Коваль, А.Козир, О.Кузнецова, Л.Куненко, В.Лабунець, Л.Масол, О.Михайліченко, І.Мостова, С.Науменко, О.Олексюк, Г.Падалка, Л.Паньків, Т.Пляченко, Г.Побережна, Є.Проворова, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Теплова, М.Ткач, В.Федоришин, В.Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник та ін.

Аналіз робіт з окресленої проблеми свідчить про наявність наукового підґрунтя для формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчого самовдосконалення у процесі фахового навчання (А.Авдієвський, А.Болгарський, О.Єременко, К.Завалко, А.Зайцева, М.Канерштейн, М.Колесса, О.Олексюк, Г.Падалка, А.Пазовський, К.Пігров, К.Птиця, О.Рудницька та ін.) та розробки методик вокально-хорового навчання майбутніх фахівців (В.Антонюк, А.Болгарський, Д.Бондаренко, І.Гавран, Н.Голубицька, Н.Гребенюк, І.Коваленко, П.Ковалик, А.Козир, О.Коренюк, А.Лашенко, А.Мартинюк, Т.Смирнова, І.Топчієва, В.Федоришин, Л.Хлебнікова, О.Хоружа, Д.Юник та ін.). Водночас теорія та методика творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання як цілісна організаційно-методична система не була предметом дослідження у музично-педагогічній освіті.

Окреслені проблеми обумовлюють актуальність здійснення дослідження на тему: **«Теорія та практика формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів» (протокол № 4 від 28 листопада 2017 року). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №5 від 27 грудня 2017 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методичну систему, прийоми й засоби творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у вокально-хоровій діяльності.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні дослідницькі **завдання:**

1. Вивчити стан та уточнити зміст досліджуваної проблеми на теоретичному та практичному рівнях.

2. Дослідити основні підходи до розв'язання проблеми творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у вокально-хоровій діяльності.

3. Теоретично обґрунтувати основні принципові положення творчої самореалізації студентів факультетів мистецтв у процесі вокально-хорового навчання.

4. Провести процесуально-функціональний аналіз творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у вокально-хоровій діяльності.

5. Розробити компонентну структуру, критерії, показники та схарактеризувати рівні здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у вокально-хоровій діяльності.

6. Обґрунтувати педагогічні умови здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання.

7. Розробити концептуальну модель і поетапну методику формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі вокально-хорової діяльності та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – процес вокально-хорової підготовки магістрантів музичного мистецтва у мистецьких вищих закладах освіти України.

Предмет дослідження – методична система творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у вокально-хоровій діяльності.

Концепція дослідження: процес формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання буде ефективною за умов:

- науково обґрунтованої концептуальної моделі здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання;

- обґрунтованого змісту організаційно-методичної системи формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання, що забезпечено пізнавально-мотиваційним, гностично-цільовим, комунікативно-конструктивним, технологічно-проективним та творчо-орієнтованим компонентами;

- розробки авторської методики формувального експерименту, зміст якої реалізується на діагностично-пошуковому, проблемно-інформаційному, комплексно-модулюючому, аналітико-оцінному та креативно-прогностичному етапах роботи.

Методологічну і теоретичну основу дослідження склали: наукові ідеї в галузі філософії, педагогіки, психології, мистецтвознавства, висновки сучасних міждисциплінарних досліджень щодо різних напрямів фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва, розробка принципів й засобів формування їх здатності до творчої самореалізації у педагогічному процесі вищої школи мистецької освіти, визначення шляхів оптимізації вокально-хорового навчання. Це праці екзистенціально-гуманістичної філософії (В.Андрущенко, Г.Волинка, А.Камю, В.Лутай, Ж.Сартр, В.Шинкарук та ін.); гуманістичної психології (А.Маслоу, К.Роджерс, Г.Олпорт та ін.); наукові розвідки відомих психологів і

педагогів (А.Алексюк, О.Баришева, І.Бех, Г.Волинка, Г.Волкова, І.Демакова, Г.Костюк, О.Киричук, В.Ключко, А.Ковальова, Л.Коростильова, Л.Левченко, Л.Левчук, Н.Макаренко, О.Матвієнко, В.Муляр, М.Недашківська, В.Радул, П.Сенж, С.Сисоєва, В.Сухомлинський, Є.Федосенко, Г.Чернявська та ін.). Загальнопедагогічний аспект категорії самореалізація майбутнього вчителя розглядається вченими І.Бехом, Н.Гузій, І.Зязюном, О.Киричуком, Н.Кічук, А.Маслоу, В.Семиченко, С.Сисоєвою, Т.Танько та ін.). Проблемою розробки сутнісних характеристик самовдосконалення майбутніх учителів опікувалися Ю.Афанасьєв, Н.Бібік, Б.Вульф, К.Завалко, А.Зайцева, Ю.Калугін, В.Орлов, О.Прокопова, Н.Сегеда, П.Харченко та ін. Питання підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності розглядали А.Болгарський, О.Єременко, Н.Гуральник, Л.Коваль, А.Козир, О.Кузнецова, Л.Куненко, В.Лабунець, Л.Масол, О.Михайліченко, І.Мостова, С.Науменко, О.Олексюк, Г.Падалка, Л.Паньків, Т.Пляченко, Г.Побережна, Є.Проворова, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Теплова, М.Ткач, В.Федоришин, В.Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник та ін. Готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до творчого самовдосконалення у процесі фахового навчання розглянуто у працях А.Авдієвського, А.Болгарського, О.Єременко, К.Завалко, А.Зайцевої, М.Канерштейна, М.Колесси, О.Олексюк, Г.Падалки, А.Пазовського, К.Пігрова, К.Птиці, О.Рудницької, М.Ткач та ін., розробкою методик вокально-хорового навчання майбутніх фахівців опікувалися В.Антонюк, А.Болгарський, Д.Бондаренко, І.Гавран, Н.Голубицька, Н.Гребенюк, І.Коваленко, П.Ковалик, А.Козир, О.Коренюк, А.Лашенко, А.Мартинюк, Т.Смирнова, В.Федоришин, Л.Хлебнікова, О.Хоружа, Д.Юник та ін.

Методи дослідження: для досягнення мети й вирішення поставлених завдань використано загальнонаукові методи:

- *аналітичний* – для вивчення філософських, психолого-педагогічних, методичних та мистецтвознавчих досліджень, нормативних документів, а також реального досвіду підготовки майбутніх фахівців у вищих музично-педагогічних закладах освіти з метою встановлення теоретичного й практичного рівнів розв'язання проблеми;

- *системно-структурний* – для виявлення компонентної структури творчої самореалізації студентів факультетів мистецтв у системі вищої музично-педагогічної освіти;

- *узагальнення* – для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень та висновків;

- *моделювання* – для дослідження процесів конструювання та проектування моделі формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі співацького навчання, що відображає взаємозв'язки між елементами досліджуваного феномена;

- *спостереження, обговорення, опитування, порівняння* – для виявлення рівнів готовності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в практичній роботі;

- *оцінювання* – для систематичного дослідження основних характеристик здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі вокально-хорової діяльності;

- *експериментальний* – для аналізу реального стану, відстеження динаміки, перевірки ефективності методичної системи формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання;

- *екстраполяції* – для поширення висновків дослідно-експериментальної роботи щодо оптимізації формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у співацькій діяльності;

- *статистичний* – для доведення достовірності й ефективності результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна й теоретична значущість одержаних результатів дослідження полягають у тому, що:

– *вперше*: окреслено сутність, зміст і компонентну структуру творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання; визначено критерії, показники і рівні сформованості означеного феномена; розроблено методичну систему, прийоми, засоби підготовки магістранта музичного мистецтва, здатного до творчої самореалізації у власній музично-педагогічній діяльності, результатом упровадження якої є успішність їхньої майбутньої музично-педагогічної діяльності; виявлено динаміку, зміст і послідовність етапів формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання;

поглиблено та уточнено:

– поняття «творча самореалізація магістрантів музичного мистецтва» – як складне поліфункціональне утворення із багатоструктурними елементами, що дозволяє спрямувати особистість на ефективне здійснення професійної діяльності за рахунок переходу від чуттєвого знання до наукового, яке сприяє здатності до співтворчості на основі рефлексивних дій, цілеспрямованого самоуправління та самоідентифікації. Як інтегральна характеристика, здатність до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва охоплює самопізнання, самовираження, самоактуалізацію, самодетермінацію;

удосконалено:

– способи самоосвіти у вокально-хоровій діяльності магістрантів музичного мистецтва;

подальшого розвитку набули:

– науково-педагогічні положення щодо збалансованого використання активних форм і методів вокально-хорового навчання на основі інноваційних технологій; діагностичні методики визначення здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі вокально-хорової діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що: основні теоретичні положення дослідження та методичні рекомендації можуть бути використані як навчальний матеріал на факультетах мистецтв у курсах: «Методика музичної освіти», «Практикум з вивчення вокально-хорових дисциплін», «Методика викладання постановки голосу» тощо; у процесі індивідуальних вокально-

хорових занять для магістрантів музичного мистецтва, колективного музикування, педагогічної практики студентів, тощо. Систематизація музично-педагогічних та інтерактивних знань, навичок, умінь, одержаних на факультетах мистецтв педагогічних університетів, дозволяють інтегрувати їх в освітнє середовище України та Китаю з урахуванням національних, ментальних, освітніх та культурних особливостей.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 157 від 23.10.2023 р.), факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 10/112 від 28.10.2023 р.), Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 645/12 від 25.10.2023 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка № 449 від 07.02. 2022 р.), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-21-344 від 01.06.2021).

Кандидатська дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук «Формування вокальної культури майбутнього вчителя музики на основі традицій Китаю та України» була захищена в 2011 році, її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувались.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 39 публікаціях (33 – одноосібні), серед яких 4 статті у наукових періодичних виданнях, проіндексованих наукометричною базою Scopus; 1 стаття у науковому періодичному виданні, проіндексованою наукометричною базою Web of Science; 20 статей у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 1 одноосібна монографія; 2 розділи у 2 колективних монографіях; 1 методичні рекомендації; 3 статті у зарубіжних наукових виданнях; 8 публікацій апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувачки в працях, опублікованих нею в співавторстві, полягає в узагальненні європейського досвіду мистецької освіти у міжкультурному вимірі [2]; визначенні пріоритетних напрямів інноваційних освітніх стратегій щодо підготовки вчителів мистецьких дисциплін в умовах онлайн навчання [3]; обґрунтуванні принципів створення сучасного універсального освітнього середовища в умовах інформаційного суспільства [4]; визначенні механізмів реалізації стратегій нелінійного мислення у змісті вищої мистецької освіти в концепціях зарубіжних та українських учених [5]; розробці методичного інструментарію для проєктивно-творчого етапу інноваційної методичної моделі професійної підготовки майбутніх учителів музики [1]; розкритті складових творчо-виконавського етапу підготовки студентів факультетів мистецтв до продуктивної роботи [29].

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена логікою наукового пошуку і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 457 сторінок, з них 389 – основного тексту. Робота містить 10 рисунків і 23 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і стан вивчення проблеми, висвітлено зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито теоретико-методологічні основи, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації та впровадження, подано відомості про публікації, представлено структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичний аналіз творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва**» розглянуто стан розробленості проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі; розкрито фактори, сутність та основні підходи до визначення базового поняття.

Аналіз стану досліджуваної проблеми в теорії та методиці музичного навчання надав змогу констатувати, що проблема самореалізації особистості є на часі, адже здатність до самостійної регуляції власної життєдіяльності, за свідомою та власною ініціативою, сприяє втіленню своїх творчих можливостей у соціально-активній фаховій діяльності й спонукає до особистісної потреби у самовираженні, спрямованості на самопізнання і фахове самовдосконалення. На проблемі самореалізації особистості, її творчого розвитку та реалізації потенційних сил концентрувалася дослідницька увага протягом усієї історії людства. Так, ще Аристотель, Геракліт, Конфуцій, Платон, Протагор, Сократ та ін., звертаючись до проблеми розвитку та становлення особистості, підкреслювали значення її самоздійснення в практичній діяльності, тобто необхідності відповідати заданому стандарту, не відступаючи від усталених суспільних норм. Філософи Стародавньої Греції підкреслювали значення споконвічного пошуку себе як індивідуальної, неповторної та унікальної особистості. Учені стверджували, що людина за своєю природою є творцем, що активно прагне до саморозвитку, самопрезентації й ініціативного ствердження в практичній діяльності. Адже прагнення особистості реалізувати себе у власній творчості й утвердитись на практиці є унікальною можливістю кожної особистості.

Узагальнюючи думку науковців (А.Алексюк, Б.Андрієвський, Г.Балл, О.Баришева, І.Бех, Г.Волинка, О.Киричук, В.Клочко, Л.Коростильова, Л.Левченко, Л.Левчук, Н.Макаренко, В.Малахов, А.Маслоу, В.Муляр, М.Недашківська, О.Олексюк, І.Підласий, Є.Проворова, В.Радул, П.Сенж, С.Сисоєва, В.Сухомлинський, О.Теплова, Є.Федосенко, Р.Цокур, Г.Чернявська та ін.), зазначено, що самореалізація особистості є одним із основних елементів її саморозвитку, що розкриває внутрішню сутність людської природи. Як один із основних структурних складових саморозвитку вона передбачає постановку мети, оволодіння способами її досягнення й реалізацію задуманого, тобто самореалізація є свідомим результативним процесом саморозвитку особистості з внутрішніми й зовнішніми його проявами.

У зарубіжній психології та педагогіці проблему самореалізації особистості розробляли А.Адлер, Д.Дьюї, А.Маслоу, К.Роджерс, П.Сенж, С.Френе, Е.Фромм, М.Фулан, К.Юнг та ін. У працях К.Юнга первісно закладено прагнення до духовного розвитку й найповнішої реалізації власного потенціалу протягом

життя. На його думку, самореалізація може проходити у декілька етапів. Так у першій половині життя особистість намагається створити власну ідентичність («Я»), тим самим відділяючись від суспільства, а у другій половині прагне стати частиною людського роду. Учений стверджував, що кінцева мета самопізнання й самореалізації – пізнання духовного досвіду через створення та реалізації власної траєкторії розвитку. Самореалізацію як вроджену якість особистості визначає К.Роджерс. Розглядаючи з позиції самоактуалізації особистості процес самореалізації, вчений конкретизує її як постійну потребу в реалізації власного потенціалу. Основним мотивом особистісного зростання людини, здатної до самореалізації є актуалізація власного «Я» тобто, – «Я-концепція». Розглядаючи проблему самореалізації особистості, К.Роджерс провідним мотивом у житті визначає самоактуалізацію як одне з найважливіших джерел життєвої енергії. Саме самоактуалізація сприяє максимальному виявленню здібностей особистості з метою їх розвитку та збереження. Учений характеризує особистісний процес реалізації як осмислений, самостійно ініційований, спрямований на засвоєння життєвих сенсів як важливих елементів особистісного досвіду. Основним завданням підготовки майбутнього вчителя в контексті його самореалізації є не трансляція інформації, а стимулювання й активізація осмисленого самостійного навчання. М.Фулан стверджує, що для досягнення самореалізації найвищого рівня, необхідно повністю використовувати здібності й закладений потенціал особистості, що відповідає внутрішнім тенденціям її розвитку та самодетермінації. Виокремлюючи продуктивну самореалізацію, Е.Фромм передбачає прагнення особистості стати такою, якою вона може бути за умов досягнення найвищих вершин власного потенціалу. Учений розглядає самореалізацію як цілісний, хоча й не позбавлений внутрішніх протиріч процес, що виступає як установка по відношенню до себе самого. Центральною ланкою наукової теорії А.Маслоу є концепція самореалізації та самоактуалізації, в якій саме творчість розглядається універсальною особистісною функцією, яка властива всім людям від народження. На думку вченого, у результаті «окультурення» переважна більшість людей цю якість втрачає, але особистість здатна її відновлювати, якщо постійно взаємодіятиме з людьми, які зберегли в собі здатність творити.

Підготовка магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації достатньо широко розглядається в сучасній науковій літературі. Філософські аспекти педагогіки вищої школи розкрито у працях В.Андрущенко, В.Лутая, М.Михальченко; проблеми удосконалення професійної підготовки магістрантів окреслюються у дослідженнях О.Антонової, І.Богданова, І.Зязюна, Й.Еветса, М.Євтух, Н.Кічук, З.Курлянд, А.Ліненко, В.Лугового, О.Матвієнко, А.Семенова, Р.Хмелюк, О.Цокур; формуванню компетентності майбутніх учителів присвячені роботи А.Алексюк, В.Бондар, О.Дубасенюк, М.Мульдер, Т.Танько, В.Шепель; Ю.Афанасьєв, Г.Балл, Г.Падалка, О.Рудницька, С.Сисоєва, Х.Якобс акцентують увагу на творчих засадах професійної підготовки майбутніх фахівців. Вітчизняна вища школа мистецької освіти має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до самореалізації у процесі продуктивної діяльності (А.Болгарський, О.Єременко, А.Зайцева, К.Завалко, А.Козир,

О.Олексюк, В.Орлов, Л.Паньків, Г.Побережна, Є.Проворова, О.Ростовський, М.Ткач, В. Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник та ін.).

Програмні вимоги навчання магістрантів музичного мистецтва вимірюються загальними і спеціальними компетентностями. Окрім загальних і спеціальних (фахових) компетентностей програмні результати навчання вимірює *інтегральна* компетентність, яка забезпечує здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі мистецького навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій в теорії та методики музичної освіти і виконавстві. Ця компетентність також охоплює здатність до визначення та побудови особистісної траєкторії фахового розвитку магістрантів музичного мистецтва і вимагає більш широкого викладу. Зазначаємо, що компетентність визначається як інтегративна особистісна характеристика, що охоплює функціональну готовність до самостійного виконання певної діяльності та містить сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знання, уміння, навички, особистісні якості, досвід діяльності), які необхідні для здійснення особистісної, соціально значущої діяльності.

Основними факторами підготовки магістрантів музичного мистецтва є *об'єктивні*, які залежать від реальності та спрямовані на досягнення оптимального результату; *суб'єктивні*, що пов'язані з внутрішніми передумовами успішної професійної діяльності особистості (мотиви, спрямованість, компетентність тощо); *об'єктивно-суб'єктивні*, які організують професійне середовище та якість освітньої системи. Враховуючи вищезазначені особливості самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва у вищій школі мистецької освіти, об'єктивними факторами цього процесу, що залежать від реальності та спрямованості на досягнення оптимального результату нами визначені наступні: соціально-економічні; родинно-побутові; якість навчального процесу; умови набуття практичного досвіду; суспільну потребу в фахівцях даного профілю. До суб'єктивних факторів, які об'єднують внутрішні передумови успішності професійної роботи майбутніх учителів музичного мистецтва нами віднесено такі: мотивація і нахили; спрямованість; якості та здібності особистості; компетентність; творчість. Об'єктивно-суб'єктивними факторами, що створюють організацію професійного середовища вчителя музичного мистецтва та сприяють якісній підготовці майбутніх фахівців нами визначено: відповідальність особистості; ефективне опанування фаховою досконалістю; потреба у досягненні неординарних результатів; різнобічні прояви творчості; самореалізація у досягненні високого акме-рівня.

У змісті підготовки магістрантів музичного мистецтва як невід'ємного складника мистецької освіти в університетах, що ґрунтується на фундаментальному знаньовому досвіді комплексного вивчення професійних дисциплін, навчання в магістратурі здійснюється на базі першого ступеня вищої освіти «бакалавр» за такими термінами: 1 рік 4 місяці та 1 рік 10 місяців. Програма підготовки магістрантів музичного мистецтва надає випускникові знання й навички наукової, педагогічної та дослідницької діяльності. Специфіка підготовки магістрантів музичного мистецтва охоплює різновидність надання освітніх послуг мистецько-педагогічними закладами вищої школи, що включають

культурно-освітні, мистецько-фахові, наукові центри та виконавські навчальні колективи. Структурна унікальність навчальних програм таких навчальних закладів дозволяє їм не лише транслювати, пропагувати і відтворювати традиційні та сучасні мистецько-естетичні цінності, але й досліджувати їх формування у магістрантів музичного мистецтва з урахуванням особливостей та специфіки подальшої професійної діяльності (вокально-хорової, теоретико-методичної, інструментально-оркестрової, художньо-педагогічної, тощо).

Метою професійної підготовки майбутніх учителів магістерського кваліфікаційного рівня є оволодіння ними акцеспрямованими стратегіями творчої самореалізації у процесі досягнення вершин професіоналізму. Система всієї професійної підготовки фахівця включає в себе такі основні етапи, як: професійна орієнтація, професійний вибір, динаміка професійного становлення майбутнього фахівця в процесі вузівської підготовки, післявузівська діяльність випускника, його професійна адаптація.

Самореалізація особистості розглянута нами як процес реалізації духовних надбань особистості, що здійснюється на репродуктивному рівні, коли студент факультету мистецтв накопичує соціальний досвід, цільові установки. Процес самореалізації неможливий без самодіяльності й самоусвідомлення, що дає йому можливість створювати нові художні образи, які реалізуються у практичній діяльності, у прагненні до конкретних дій. Саме через ціннісно-смыслову систему особистісних установок майбутнього вчителя музичного мистецтва відбувається його залучення до процесу самореалізації нових, більш глибоких основ особистісної самосвідомості, що спонукає до цілеспрямованого пізнання та особистісного зростання.

Основними науковими підходами формування здатності до самореалізації магістрантів музичного мистецтва нами виокремлені: *системно-цілісний, компетентнісно-усвідомлений, інтенціонально-рефлексивний, комунікативно-технологічний, креативно-діяльнісний*. *Системно-цілісний підхід* формування здатності до самореалізації магістрантів музичного мистецтва є важливим із позиції методологічної основи дослідження, адже цей підхід передбачає таку стратегію проведення дослідницької роботи, модель якої в структурі самореалізації особистості поєднує організаційно-методичні, психолого-педагогічні та музично-виконавські напрями. Цей підхід до мистецько-виконавської діяльності забезпечує вирішення проблеми уведення особистості у світ художньо-творчого процесу й освоєння необхідної інформації через цілісне сприйняття художньо-музичного образу та його повноцінне відтворення. У процесі ефективного використання системного підходу здійснюються пізнання всесвіту й рефлексивне усвідомлення особистістю власного місця в світі. *Компетентнісно-усвідомлений підхід* охоплює систему фахових знань, умінь та навичок майбутнього фахівця, його здібності та професійно важливі особистісні якості. Цей важливий підхід вбирає уміння магістрантів музичного мистецтва оперувати інтегрованими прийомами роботи в музично-педагогічній сфері. Концепція компетентнісно-усвідомленого підходу за своїм змістом передбачає інноватизацію підготовки майбутніх фахівців, що включає: впровадження інноваційних технологій навчання, спрямованих на удосконалення цілісного

навчально-виховного процесу; стимулювання інноваційної, пошукової, творчої професійної діяльності; створення інноваційно-творчої атмосфери взаємодії між учасниками процесу підготовки майбутніх фахівців до продуктивної діяльності; формування інноваційних здібностей, а саме інноваційного мислення, проектування, уяви, тощо. *Інтенціонально-рефлексивний підхід* передбачає свідоме розуміння змісту професійно-педагогічної діяльності, вироблення установки на цілеспрямоване успішне навчання і готовність до майбутньої самостійної педагогічної роботи. Він сприяє осмисленню магістрантами музичного мистецтва педагогічних дій, спроможністю до мистецької рефлексії, до самооцінки та самопізнання. Інтенціонально-рефлексивний підхід є ключовим у формуванні здатності до творчої самореалізації, адже він сприяє свідомому прагненню магістрантів музичного мистецтва до адекватного самооцінювання, що є стрижневим в їхній підготовці до професійно-педагогічної діяльності, до творчої самодіяльності у педагогічній роботі. *Комунікативно-технологічний підхід* забезпечує формування готовності магістрантів музичного мистецтва до вибору доцільних методів та прийомів організації та керівництва мистецькою діяльністю учнів, що зумовлено основною функцією музичного мистецтва, тобто «духовним спілкуванням», що характеризується особистісним рівнем творчої взаємодії в педагогічній діяльності. Саме завдяки комунікативно-технологічному підходу здійснюється досягнення цілей розробленої методичної системи, актуалізується її результативність. *Креативно-діяльнісний підхід* охоплює оптимальні шляхи спонукання магістрантів музичного мистецтва до оволодіння стратегіями творчої самореалізації, що є процесом суб'єктивно-творчого самовираження в практичній діяльності. З позиції креативно-діялісного підходу самореалізація магістрантів музичного мистецтва розглядається нами як стійке прагнення до об'єктивації власних сил і можливостей, яскраво вираженою творчою спрямованістю, виявленням волі та наполегливості у досягненні поставлених цілей. Діяльнісна складова даного підходу передбачає наявність у магістрантів музичного мистецтва установки на творче сприйняття навчального музичного репертуару, оволодіння уміннями і навичками художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів, формування загально-педагогічних і спеціально-виконавських умінь і навичок, що загалом, спрямовано на творчу педагогічну діяльність у загальноосвітній школі.

У другому розділі **«Концептуальні засади творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва»** окреслено основні принципові положення творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, визначено особливості означеного феномена з позиції інтенціонально-рефлексивного підходу, проведено процесуально-функціональний аналіз творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у художньо-музичній діяльності.

Творча самореалізація магістрантів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання має ґрунтуватися на основоположних принципових положеннях, своєрідних вимогах до процесу навчання, які спрямовують до нього, тим самим створюючи специфічне підґрунтя. Провідними принциповими положеннями музично-педагогічного навчання магістрантів музичного мистецтва нами виокремлено такі *принципи: культуровідповідності, інтеграційності,*

міжкультурної комунікації, свідомості та активності, спонукання до творчого самовираження. Принцип *культуровідповідності* орієнтує магістрантів музичного мистецтва до організації такого культурно-освітнього простору з культурогенеруючою функцією, в якому навчально-виховний процес здійснюється адекватно до культури суспільства, країни, напрямків музичної діяльності. Дотримання принципу культуровідповідності спонукає до набуття магістрантами музичного мистецтва власної музичної автономії з формуванням «чистого мистецького камертону» у полі здобуття досвіду. Завдяки цьому утворюється можливість одночасного перебування у різних ролях: як споживача цієї культури, як хранителя, носія і як творця, примножувача цього культурного простору-середовища. Принцип *інтеграційності* дозволяє вивчати різні дисципліни у взаємодії, узгоджуючи їх вивчення між собою. При цьому інтеграція як процес сприяє напрацюванню умінь і навичок розглядати явища у їх взаємозв'язку і взаємозалежності, що сприяє розвитку діалектичного мислення магістрантів музичного мистецтва на основі різносторонніх зв'язків у реальній дійсності. Інтеграційність є джерелом відкриття для себе нових фактів, які підтверджують чи інтенсифікують певні спостереження, висновки, посилюючи міжпредметні зв'язки, розширюючи сферу мистецької інформації. Принцип *міжкультурної комунікації* сприяє тому, щоб його зміст і результати орієнтують магістранта музичного мистецтва до адекватності розуміння і розширення поля міжкультурної взаємодії засобами творчої самореалізації. Принцип міжкультурної комунікації сприяє виявленню картини світу народу, його образу життя, а соціокультурна обумовленість музично-інтонаційної мови дозволяє встановлювати факти культури народу, що у рамках цього діалогу позитивно впливає на краще взаєморозуміння і правильну інтерпретацію музичних творів. Саме діалог і комунікативність як постійна ситуація взаємодії з іншими культурами, поглядами, позиціями складають сутність сучасної гуманітарної освіти, сприяючи розумінню та інтерпретації дій представників інших культур. Принцип *свідомості та активності* виступає обов'язковою засадою творчої самореалізації, зважаючи на його пріоритетне місце у музичній педагогіці як минулого, так і сучасного. Цей принцип може бути реалізований наступними шляхами: як розуміння змісту і засобів обраної діяльності, відповідно формуванню свідомого відношення та активної пізнавальної спрямованості магістрантів музичного мистецтва до оволодіння теоретико-методичними та практичними знаннями, осмислення і прийняття необхідності долати труднощі у процесі навчальної діяльності (надолуження певних «пробілів»), а також свідомому та самостійному засвоєнню знань, умінь і навичок. Доцільно підкреслити, що активність притаманна всіх формам мистецької діяльності особистості, а саме: пізнавальній, орієнтаційній, комунікативній, перетворюючій, творчій, діагностичній, оцінній тощо. Принцип *спонукання до творчого самовираження* надає імпульс до актуалізації результатів навчання та самонавчання, художній поштовх для розкриття психофізичних можливостей особистості магістранта музичного мистецтва, здійснює перевірку його готовності до успішного виконання вокально-хорової роботи, а також буде проявом своєрідного тренування тіла і психіки. Реалізується принцип спонукання до

творчого самовираження через створення художнього середовища, яке налаштує, надихає, навіює впевненість у своїх силах, викликаючи бажання поділитися власним сприйняттям і переживанням музичних творів.

Якщо осмислювати творчу самореалізацію магістранта музичного мистецтва з позиції інтенціонально-рефлексивного підходу, який виступає провідним рушійним стимулом до фахового і персонального саморозвитку, що втілюється у творчому удосконаленні, максимальному розкритті вроджених здібностей та задатків, а також набутих у процесі фахового навчання та практичної фахової діяльності особистісних характеристик, то ми вбачаємо його у постійній персональній спрямованості на перманентне підвищення результативності, продуктивності та конструктивності вокально-хорової діяльності. З врахуванням інтенціонально-рефлексивного підходу нами розглянуто творчу самореалізацію в якості впливового стимулу до комплексного особистісного становлення й саморозвитку студента факультету мистецтв як педагога-новатора, автора оригінальних методичних розробок, що втілюється у загальному творчому розвитку інтелектуальних можливостей, у підвищенні здатності до аналітично-конструктивних мисленневих дій, у збагаченні творчого музично-педагогічного потенціалу, а також у набутті музично-педагогічних, методичних компетентностей у галузі музичного навчання та виховання учнів на підґрунті перманентного розширення творчого музично-виконавського досвіду. Цей підхід охоплює усвідомлене розуміння змісту та сутності музично-професійної діяльності, вироблення стійкої установки на цілеспрямоване успішне навчання і готовність до майбутньої самостійної педагогічної роботи. Він сприяє осмисленню магістрантами музичного мистецтва своїх професійно-педагогічних дій, спонукає до виявлення мистецької рефлексії, до адекватної самооцінки, самопізнання, самопрезентації та самоактуалізації.

З метою визначення основних функцій процесу підготовки магістрантів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями нами був проведений процесуально-функціональний аналіз, що сприяв забезпеченню ефективності функціональної регуляції навчально-виховного процесу факультетів мистецтв університетів, який дозволив визначити основні *функції* мистецької освіти, а саме: *пізнавальну, соціонічну, культурологічну, акмеологічну, ціннісну, діагностичну, творчо-спонукальну*. *Пізнавальна* функція передбачає залучення особистості до світоглядного та морально-етичного цілісно-образного пізнання світу, що стає предметним підґрунтям художньо-педагогічної діяльності магістрантів музичного мистецтва. Ця важлива функція охоплює спонукання особистості до самовизначення, формування життєвої позиції, усвідомленого ставлення до себе і до світу. У фаховій підготовці магістранта музичного мистецтва велике значення має глибина психолого-педагогічних і мистецьких знань та його науково-світоглядні переконання, адже ерудований викладач досконало знає інноваційні наукові ідеї та вміє доступно передавати їх учням. *Соціонічна* функція охоплюючи інформаційну навколишню реальність, акцентує увагу на існуванні об'єктивних відмінностей між людьми, зумовлених типами їхнього інформаційного метаболізму, що передбачає специфічне сприйняття особистістю інформації та сприяє інформаційній взаємодії між людьми. У зв'язку з цим

самореалізація особистості поєднується з її адаптацією, індивідуалізацією та інтеграцією в процесі входження людини в соціальне середовище. При цьому особливої значимості набуває гуманістична спрямованість індивідуалізації, метою якої є досягнення особистістю професійних, особистісних або духовних вершин саме в цьому процесі. *Культурологічна* функція забезпечує подолання вузькофахових уявлень студентів факультетів мистецтв, трактуючи мистецтво як чинник розширення пізнавальних можливостей особистості, розвитку її світоглядних установок, активізації її внутрішнього емоційного життя, як засіб психологічної розрядки і відновлення духовних сил в умовах напруженого сьогодення. Адже особистість магістранта музичного мистецтва доцільно розглядати не лише на основі засвоєної нею культури, а й тим поповненням, що є новими елементами культури. У зв'язку з цим, засвоєння культурних цінностей студентами факультетів мистецтв є не лише процесом їхнього становлення як творчих особистостей, але й орієнтацією професійної діяльності на розвиток загальної та художньої культури учнів. *Акмеологічна* функція забезпечує спрямування магістрантів музичного мистецтва до безперервного професійного розвитку протягом життя. З цього приводу основними орієнтирами акме-розвитку визначено: цінності, що пов'язані з утвердженням своєї ролі й значення в соціальному та професійно-педагогічному середовищі; підвищення престижу професії вчителя музичного мистецтва в школі; можливість особистісного впливу на духовний розвиток учнів засобами свого предмету: творче вдосконалення змісту та форм музичного навчання та виховання школярів; розробка методів, завдяки яким учні отримують можливість більш глибокого художнього полісуб'єктного спілкування. *Ціннісна* функція передбачає співвідношення зовнішніх впливів та саморегуляції магістрантів музичного мистецтва, що в світлі синергетичної парадигми нами представлено як складний варіативний процес. Орієнтуючись на ціннісні орієнтації, студент факультету мистецтв самостійно обирає найбільш сприятливу, суб'єктивно-оптимальну траєкторію особистісного розвитку, що й визначає шлях його творчої самореалізації. Синергетика пропонує новий погляд на проблему самореалізації особистості, адже вона вивчає принципи еволюції складних, відкритих динамічних систем. Основне завдання цієї науки – пізнання загальних закономірностей і принципів процесу самоорганізації, у контексті якої системою, яка самоорганізовується, є особистість. *Діагностична* функція охоплює розпізнавання та вивчення істотних ознак мистецької освіченості особистості, а також форм її визначення як реалізованих цілей освіти. Адже об'єктивна оцінка знань, умінь та навичок дає змогу глибше продіагностувати і вивчити особливості протікання навчально-виховного процесу та встановити причини, що перешкоджають досягненню бажаного ступеня розвитку якостей та здібностей магістрантів музичного мистецтва, визначити фактори, які сприяють ефективності здійснення цілей мистецької освіти. *Творчоспонукальна* функція проявляється в креативному застосуванні ціннісних музично-педагогічних та методичних ідей у конкретних навчальних ситуаціях. Ця функція передбачає активізацію творчих підходів особистості до усіх проявів життєдіяльності. Сутність реалізації творчоспонукальної функції полягає в критичному осмисленні музично-педагогічної діяльності, адже вона сприяє

творчому розвитку того нового, що виходить за межі відомих теорій, певною мірою збагачуючи їх. Вона також акцентує роль естетичної насолоди в сприйнятті творів мистецтва. Реалізація вищезазначених функцій мистецької освіти в процесі фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва уможлиблюється шляхом опанування предметного та змістового наповнення останніх. У цілеспрямованому навчальному процесі із застосуванням прогресивних мистецьких методик можлива компенсація окремих функцій у творчій діяльності магістрантів музичного мистецтва шляхом взаємного доповнення та перебудови менш розвинених з них.

Отже, *творчу самореалізацію магістрантів музичного мистецтва* нами визначено як складне поліфункціональне утворення із багатоструктурними елементами, що спрямоване на ефективне здійснення професійної діяльності за рахунок переходу від чуттєвого знання до наукового, яке сприяє акмеологічному духовному розвитку особистості, здатності до співтворчості на основі рефлексивних дій, цілеспрямованому самоуправлінню та самоідентифікації. Здатність до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, як інтегральна характеристика, охоплює самопізнання, самовираження, самоактуалізацію, самовиховання, самовдосконалення, самодетермінацію.

Вибраний нами вокально-хоровий аспект підготовки магістрантів музичного мистецтва включає: хоровий клас, практикум з хорового співу, постановку голосу, читання хорових партитур, методику викладання вокалу, хороведення, науковий семінар, методику викладання хорового диригування, тощо. Для побудови концептуальної моделі спробуємо об'єднати ці дисципліни у блоки, які будуть задіяні в концептуальній моделі. У побудові моделі вищих рівнів музично-педагогічної діяльності, доцільно виходити з блоків підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, де вибір основних фахово-значимих якостей здійснюється на основі вимог, які висуває педагогічна професія. Побудова моделі вищих рівнів музично-педагогічної діяльності охоплює фахово важливі якості та властивості, виходячи із загальнопедагогічних уявлень про особистість та її багатофакторну структуру. При цьому зауважуємо, що магістрант музичного мистецтва повинен володіти сутнісними професійними знаннями, орієнтуватися в інваріантних характеристиках відповідних явищ, вміти виявляти і перетворювати їх у кожному конкретному випадку та передбачати і прогнозувати глибинні зміни завдань та засобів їх вирішення.

Аналіз творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва слугував підґрунтям для розробки авторської концептуальної моделі формування означеного феномена на факультетах мистецтв університетів, яка базується на системі взаємопов'язаних блоків, а саме: *компетентнісно-оцінному, перспективно-розвивальному та акмеологічно-прогностичному*.

Компетентнісно-оцінний блок охоплює визначення умов формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Домінуючими професійними художньо-педагогічними ознаками цього блоку є складові фахової підготовки. До нього входять наступні елементи: структурування показників професійної придатності до фаху; підбір адекватних вимогам фахової підготовки методик профвідбору; визначення мети й завдань

професіографічного моніторингу; проведення діагностики професійної придатності майбутніх фахівців; кількісна і якісна обробка отриманих результатів та на їхній основі вироблення педагогічного діагнозу. Компетентнісно-оцінний блок має охоплювати навчальний етап (I курс I семестр магістратури факультетів мистецтв університетів) і бути спрямованим на формування ключових компетенцій означеного феномена на базі існуючих організаційно-методичних моделей. Він концентрує в собі рівень фахових знань, умінь та навичок та співвідносить їх до вимог процесу професійного навчання й виховання, формування власних позицій у фаховій діяльності.

Перспективно-розвиваючий блок має охопити етап підготовки магістрантів музичного мистецтва за вимогами стандартів вищої музично-педагогічної освіти (I курс магістратури II семестр). Цей блок розкриває специфіку організаційно-методичної системи навчання студентів факультетів мистецтв за розробленими методиками. Домінуючим рівнем диспозиції цього блоку є система ціннісних орієнтацій у процесі фахової діяльності та встановлення пріоритетів художньо-творчої діяльності. На практичному рівні професійна рефлексія проявляється в усвідомленні та оцінних судженнях щодо власних спроб та можливостей індивідуального стилю керівництва творчим учнівським колективом, заміщення негативного досвіду спілкування на позитивний й реалізації його у подальшій практичній діяльності. Цей етап включає: стабілізацію проявів професійної мотивації в навчальній діяльності та у процесі проходження педагогічної практики; попередню диференціацію професійних інтересів студентів; усунення можливих причин, що гальмують розвиток індивідуального й групового розвитку студентів факультетів мистецтв. У зв'язку з тим, що розроблена технологія дозволяє генерувати оригінальні ідеї й полегшує процес запам'ятовування інформації, її застосування не обмежено лекційними та практичними заняттями. Ця технологія є доволі ефективною в процесі підготовки студентів факультету мистецтв до екзаменів, розробки музично-творчих проектів, презентацій; написання рефератів, курсових проектів; під час музично-педагогічної практики. Використовуючи цю технологію, майбутні фахівці вчаться вибирати, структурувати, запам'ятовувати ключову інформацію, а також відтворювати її в подальшому.

Акмеологічно-прогностичний блок має бути спрямований на розвиток досягнутого у подальшій практичній діяльності. Акмеологічна теорія професіоналізму створює базисну основу для продуктивної діяльності, тому що суттєву роль у вирішенні завдань, які вимагають логічного мислення, відіграє профільне навчання у незалежності від вікових особливостей людини. Доцільне використання логічних прийомів мислення вимагає таких умов: попереднього їх виділення у якості спеціальних об'єктів засвоєння; керівництво процесами їх становлення. Цей етап має за мету: прогнозування подальших тенденцій розвитку обстежуваного об'єкту; застосування методів і засобів, що дозволяють інтенсифікувати подальший розвиток педагогічного процесу; формування стійкої системи професійних знань, умінь та навичок. Розроблена технологія дозволяє об'єднувати зорові й чуттєві асоціації у вигляді взаємопов'язаних ідей, ефективно засвоювати й творчо реалізовувати знання. Упорядковану в такий спосіб

інформацію легше запам'ятати, вона сприяє розвитку мислення студентів, активізує інтерес до процесу навчання. Дана технологія може бути спроектована на всі види навчальної діяльності майбутніх педагогів-музикантів (лекції, практичні й семінарські заняття, науково-дослідницьку діяльність студентів, педагогічну й виконавську практику). Авторська технологія сприяє систематизації накопичених знань, запам'ятовуванню складного матеріалу, відновленню забутої та передачі нової інформації. Акмеологічно-прогностичний блок має охопити етап закінчення навчання в магістратурі, який є: виконанням наукової роботи та концертної програми з фаху, результатом і проекцією на майбутнє. На цьому етапі магістранти проходять спецкурси, які, певною мірою, скеровують їх на майбутню практичну діяльність.

У третьому розділі **«Організаційно-методична система формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва»** визначено структуру означеного феномена, проведений критеріальний та показниковий аналіз досліджуваного явища, педагогічні умови та поетапна методика формування здатності до творчої самореалізації студентів факультетів мистецтв.

Розробка принципів положень дослідження сприяла визначенню структурної моделі творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, а саме: *пізнавально-мотиваційного, гностично-цільового, комунікативно-конструктивного, технологічно-проективного та творчо-орієнтованого компонентів*. Визначена нами структурна побудова охоплює функціональні характеристики окремих її складових елементів, має відповідні зв'язки і відношення між ними; належить до таких, що розвивається, оскільки вона самовдосконалюється завдяки впорядкованості структурно-функціональних елементів, їх інтеграції та характеризується самокерованістю. *Пізнавально-мотиваційний компонент* передбачає глибокий стабільний інтерес магістрантів музичного мистецтва до музично-педагогічної діяльності, прагнення до впровадження художніх цінностей в учнівське середовище. Цей компонент представлений стійкою зацікавленістю майбутньою професією та розвитком мотиваційної сфери, що формує установку на диригентсько-хорову діяльність. Він сприяє розвитку різноманітного спектру пізнавальних мотивів, що забезпечують сформованість власної позиції магістранта музичного мистецтва як педагога і музиканта, розширення обсягу знань щодо вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку, методики вокально-хорової роботи над хоровими творами, використання засобів мультимедіа, мультимедійного середовища, а також сучасних комп'ютерних технологій, що посилює інтерес майбутніх фахівців до сучасних явищ музичного мистецтва. *Гностично-цільовий компонент* творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва включає широку ерудицію у мистецькій сфері, здатність якісного засвоєння сукупності професійних знань і вмінь, а також засобів виконання фахової діяльності, що дозволяють осмислювати процес спілкування (спостерігати, розуміти), прогнозувати оптимальні педагогічні ситуації. Адже музична ерудованість є продуктом індивідуальної діяльності, оскільки «механізм її набуття» являє собою суб'єктивну призму, крізь яку магістрант музичного мистецтва дивиться на світ,

сприймає, розуміє і пізнає його. Цей важливий компонент охоплює: вироблення сугестивних та рефлексивних відчуттів; збагачення емоційної сфери для творчої навчальної роботи з даними; оволодіння вміннями формування художньо-естетичних вражень учнів під час залучення їх до вокально-хорової роботи над хоровим твором. Розвиток когнітивно-знанневої та емоційно-емпатійної сфери магістрантів музичного мистецтва передбачає їх залучення до набуття досвіду якісного опрацювання музичних творів, що потребує здійснення глибокого аналізу їх гармонічної тканини з усвідомленням інтонаційних зв'язків, принципу формотворення, тощо. *Комунікативно-конструктивний компонент* творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва сприяє актуалізації процесів творчої взаємодії, за допомогою яких стає можливим осмислення діалогу культур, необхідного для аналізу художніх явищ різних культурно-історичних епох, стилів, жанрів. Цей компонент також охоплює готовність магістрантів музичного мистецтва активно застосовувати фахові знання під час використання засобів мультимедіа, включатись в активні форми міжособистісного спілкування, що сприяє формуванню досвіду навчально-творчої роботи з учнями засобами мультимедіа. Використання діалогових технологій сприяє збагненню глибини художнього змісту музичного твору, усебічному осягненню музики як феномену культури, за допомогою діалогу визначають духовно-ціннісне ставлення до сутності музичного мистецтва, розкривають творчий потенціал студента факультету мистецтв. *Технологічно-проективний компонент* забезпечує якість вокально-хорової підготовки магістрантів музичного мистецтва щодо засвоєння комплексу музично-теоретичних знань, технічних вокальних та диригентських умінь та навичок, що забезпечує планомірне й послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу. Цей структурний компонент охоплює усвідомлення магістрантами музичного мистецтва ролі ефективної організації творчої вокально-хорової діяльності школярів, вільного оперування музичним матеріалом, уміння вдало визначати форми та засоби вокально-хорової діяльності з школярами і підбирати оптимальні методи роботи з ними. При цьому однією з основних форм вокально-хорової роботи зі школярами прийнято вважати цю роботу на уроці музичного мистецтва, однак враховуючи насиченість його іншими видами музичної діяльності, майже вся основна вокально-хорова робота переноситься у позакласні та позашкільні форми, серед яких виділяють колективні, групові та індивідуальні форми роботи. *Творчо-орієнтований компонент* спрямований на виявлення унікального творчого стилю професійної діяльності магістранта музичного мистецтва, становлення його особистісно-творчої позиції як детермінанти суб'єктивно-оптимальної траєкторії особистісного розвитку в процесі фахово-виконавської діяльності. Основними ознаками магістранта музичного мистецтва, що творчо самореалізовується, є оригінальність мислення, семантична й адаптивна гнучкість, незалежність суджень, пізнавальна активність, сміливість уяви й прогнозування, професійна креативність, тощо. Цей важливий структурний компонент охоплює здатність магістрантів музичного мистецтва до самостійного та оригінального вирішення поставлених завдань, уміння практично використовувати здобуті знання і вміння

у самостійній роботі, доречно використовувати інноваційні технології у вирішенні навчально-творчих завдань.

Визначено критерії та показники означеного феномена. Критерієм пізнавально-мотиваційного компоненту нами визначена міра мотиваційної спрямованості магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації (показники: інтерес до музично-педагогічної діяльності студентів факультетів мистецтв, вияв їх обізнаності у сфері вокально-хорової музики, позитивне ставлення до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва). Критерієм гностично-цільового компонента творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва нами визначено ступінь свідомого відношення магістрантів музичного мистецтва до музично-педагогічної діяльності (показники: прояв магістрантами музичного мистецтва рефлексивно-усвідомленого відношення до виконання професійної діяльності, здатність емоційно впливати на аудиторію за рахунок збагачення власної емоційної сфери, оволодіння вміннями формування художньо-естетичних вражень учнів). Критерієм комунікативно-конструктивного компонента нами визначена міра сформованості знань магістрантів музичного мистецтва щодо оперування даними (показники: готовність магістрантів музичного мистецтва застосовувати фахові знання під час використання засобів мультимедіа, готовність до включення в активні форми міжособистісного спілкування, сформованість досвіду навчально-творчої роботи з використанням засобів мультимедіа). Критерієм технологічно-проективного компонента нами визначена ступінь диригентсько-хорової підготовки щодо засвоєння комплексу музично-теоретичних знань, диригентсько-технічних і вокальних умінь (показники: усвідомлення ролі організації музично-творчої діяльності школярів, вільне оперування магістрантами музичного мистецтва музично-педагогічним матеріалом, вміння визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами). Критерієм творчо-орієнтованого компонента нами визначена міра здатності магістрантів музичного мистецтва до самостійного та оригінального вирішення поставлених завдань (показники: практичне використання знань і умінь у самостійній роботі, варіативність виконання креативних завдань, вирішення творчих завдань із використанням інноваційних технологій).

Розробляючи *педагогічні умови* формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі фахової діяльності необхідно враховувати ті обставини, що виникають у навчально-виховному процесі. Педагогічними умовами формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання нами визначено: створення освітньо-творчого розвиваючого мистецького середовища; забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності магістрантів музичного мистецтва, спрямованого на досягнення готовності до самореалізації; поєднання теоретичного та практичного досвіду студентів факультетів мистецтв для організації оптимального інформаційного оточення. Педагогічна умова створення освітньо-творчого розвиваючого мистецького середовища передбачає такі взаємовідносини, які не лише покращують фізичне і психічне здоров'я студентів факультетів мистецтв, а й дозволяють створити творче інтелектуально-емоційне тло, що впливає на актуалізацію творчого потенціалу магістрантів

музичного мистецтва. Педагогічна умова забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності магістрантів музичного мистецтва, спрямованого на досягнення готовності до самореалізації, дозволяє реалізувати таку педагогічну підтримку, яка є способом організації творчої взаємодії учасників навчального процесу, заснованої на принципах гуманізму й обумовленої поєднанням професійних, поведінкових і творчих особистісних якостей магістрантів музичного мистецтва, що дозволяє реалізувати їх власний потенціал. Педагогічна умова поєднання теоретичного та практичного досвіду студентів факультетів мистецтв для організації оптимального інформаційного оточення уможливило успішність здійснення практичної вокально-хорової роботи з учнями.

Розроблена концептуальна модель творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва під час вокально-хорової роботи з учнями, що охопила: мету, основні завдання, концептуальні підходи (системно-цілісний, компетентісно-усвідомлений, інтенціонально-рефлексивний, комунікативно-технологічний, креативно-діяльнісний), основні функції (пізнавальну, соціонічну, культурологічну, акмеологічну, ціннісну, діагностичну, творчо-спонукальну), структурну побудову (пізнавально-мотиваційний, гностично-цільовий, комунікативно-конструктивний, технологічно-проективний, творчо-орієнтований компоненти), принципові положення дослідження (принципи культуровідповідності, інтеграційності, міжкультурної комунікації, свідомості та активності, спонукання до творчого самовираження), блоки концептуальної моделі (компетентісно-оцінний, перспективно-розвивальний та акмеологічно-прогностичний); педагогічні умови (створення освітньо-творчого розвиваючого мистецького середовища; забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності магістрантів музичного мистецтва, спрямованого на досягнення готовності до самореалізації; поєднання теоретичного та практичного досвіду студентів факультетів мистецтв для організації оптимального інформаційного оточення), розроблену поетапну методику педагогічної роботи, методи, засоби і форми дослідницької роботи, що разом становить повний технологічно-прогностичний цикл (рис. 1 на с. 24).

Розроблена поетапна методика формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання охоплює такі *етапи* педагогічної роботи: діагностично-пошуковий, проблемно-інформаційний, комплексно-моделюючий, аналітико-оцінний, креативно-прогностичний. Діагностично-пошуковий етап спрямовує магістрантів музичного мистецтва до виявлення вміння використання креативного мислення під час проведення вокально-хорової роботи зі школярами, вміння ставити навчальну мету й завдання, що пов'язані з вокально-хоровим розвитком школярів. Проблемно-інформаційний етап націлений на поглиблення знань студентів щодо творчої самореалізації у практичній вокально-хоровій роботі з учнями. Метою комплексно-моделюючого етапу розробленої авторської методики формування готовності магістрантів музичного мистецтва до здійснення комунікативно-конструктивної вокально-хорової діяльності з учнями є формування фахових знань, умінь та навичок щодо особливостей творчого оперування необхідними даними для застосування їх під час диригентсько-хорового навчання.

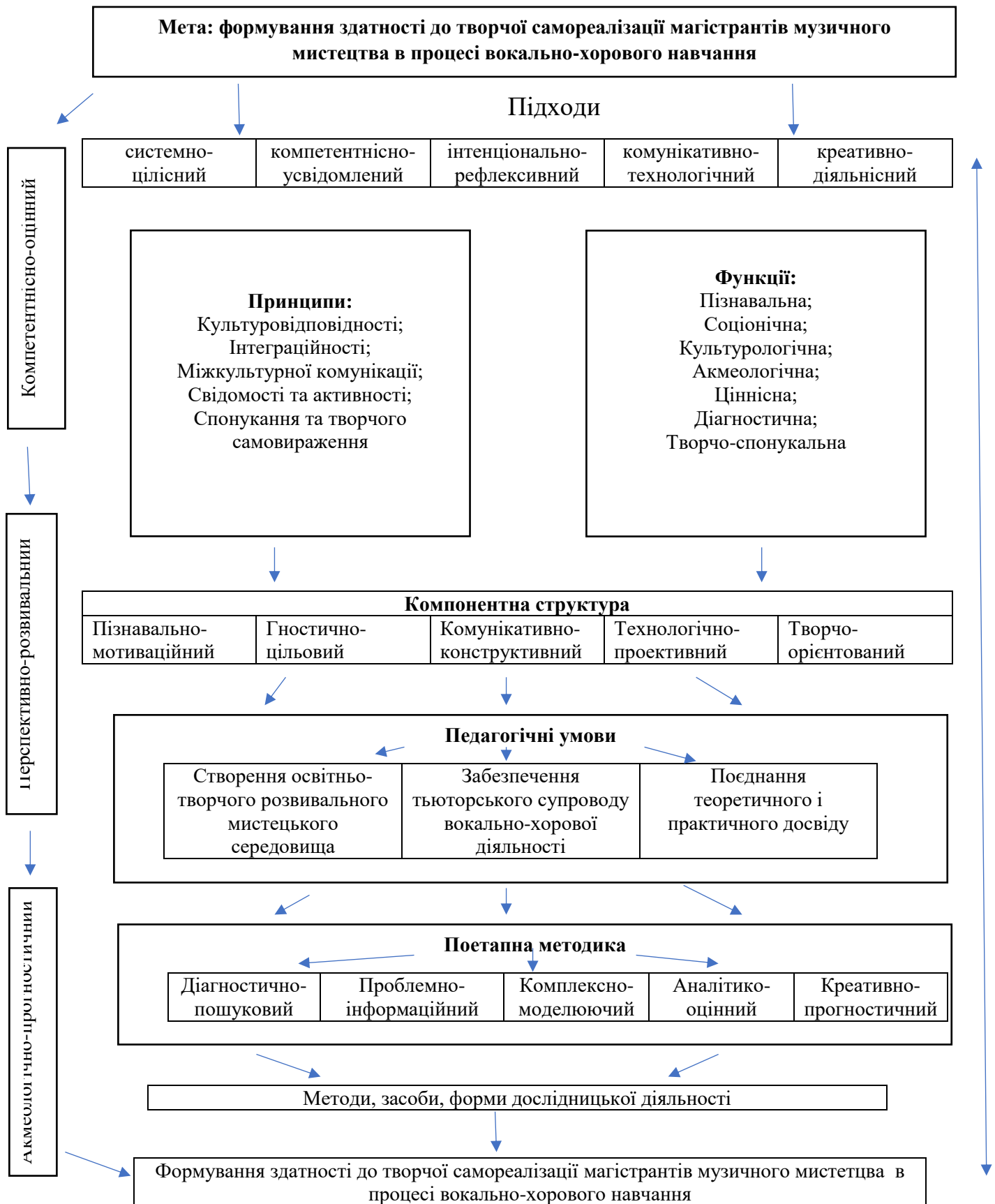

Рис. 1. Концептуальна модель творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорової діяльності

Аналітично-оцінний етап розробленої методики формування готовності магістрантів музичного мистецтва до здійснення технологічно-проективної діяльності націлений на формування у магістрантів музичного мистецтва здатності до методичної творчості, що включає вміння доцільно визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами, вільне оперування музичним матеріалом. Креативно-прогностичний етап дослідно-експериментальної роботи спрямовано на формування готовності магістрантів музичного мистецтва на орієнтацію магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у практичній діяльності, що дозволяє розв'язувати завдання побудови особистісної стратегії проектування власної творчо-самостійної діяльності.

У четвертому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності методики формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації»** викладено технології діагностики стану сформованості означеного феномена, висвітлено впровадження авторської методики формування здатності студентів факультетів мистецтв університетів, описано результати перевірки запропонованого комплексу методів у ході формувального експерименту, наведені статистичні дані контрольного етапу дослідно-експериментальної роботи.

Методична діагностика стану здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації передбачала врахування їхніх знань про творче самовиявлення вчителів музичного мистецтва у музично-педагогічній діяльності з учнями, а також роль інноваційних педагогічних технологій та засобів мультимедіа в забезпеченні ефективності музично-естетичного розвитку школярів. Так, на етапі проведення експерименту особлива увага приділялася підбору умов його проведення з урахуванням суб'єктивних і об'єктивних факторів. Для встановлення вихідного рівня сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва нами було проведене констатувальний експеримент за розробленою діагностувальною методикою у відповідності до визначених критеріїв та їх показників. Надана якісна характеристика рівням здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, а саме: високому, середньому, низькому. На цьому етапі дослідження використовувались методи спостереження, бесіди, евристичної бесіди, анкетування, вивчення результатів різних форм контролю навчальної успішності студентів тощо. Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив виявити рівневі характеристики сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. За їх підсумками високий рівень було зафіксовано у 16,0 %, середній рівень у 35,2%, низький рівень у 48,0 % респондентів, що зумовило необхідність розробки експериментальної поетапної методики формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації під час вокально-хорової підготовки у вищому педагогічному закладі освіти. Спираючись на визначені завдання щодо проведення формувального експерименту нами були розроблені спеціальні методи роботи з магістрантами музичного мистецтва для забезпечення системності та послідовності у формуванні усіх компонентів творчої самореалізації.

Формувальний експеримент мав п'ять етапів, а саме: діагностично-пошуковий (створення умов для навчально-пошукової діяльності магістрантів музичного мистецтва); проблемно-інформаційний (поглиблення знань щодо творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, оволодіння вміннями вирішення проблемних навчальних ситуацій зі спрямуванням учнів до музично-творчої діяльності); комплексно-модулюючий (забезпечення умов для набуття вмінь творчого оперування даними); аналітико-оцінний (формування здатності до методичної творчості); креативно-прогностичний (розвиток умінь інноваційно проектувати вокально-хорову діяльність із учнями).

На першому етапі здійснювалося формування пізнавально-мотиваційного компонента, що передбачало формування різноманітного спектру пізнавальних мотивів, що забезпечують сформованість власної позиції магістранта музичного мистецтва як педагога і музиканта, розширення обсягу знань щодо вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку, методики вокально-хорової роботи над хоровим твором, використання засобів мультимедіа, мультимедійного середовища, а також сучасних комп'ютерних технологій, що посилює інтерес магістрантів музичного мистецтва до сучасних явищ музичного мистецтва. На цьому етапі було введено такі навчальні методи як: метод активного пошуку даних, метод «Інформаційне поле», метод евристичного пошуку, метод самостійного опрацювання хорової літератури для учнів, метод фрагментарної обробки даних, метод розширення обізнаності в галузі вокально-хорового мистецтва, метод активного соціально-психологічного навчання, метод професійно-проблемного рефлексування, метод усвідомлення особистісного смислу, тощо. Діагностично-пошуковий етап формувального експерименту дозволив визначити шляхи ефективного використання креативного мислення під час підготовки магістрантів музичного мистецтва до проведення вокально-хорової роботи зі школярами. На цьому етапі здійснювалась актуалізація формування різноманітного спектру пізнавальних мотивів, що забезпечують сформованість власної позиції магістранта музичного мистецтва як педагога і музиканта, розширення обсягу знань щодо вокально-хорової роботи з учнями шкільного віку. Основна увага на діагностично-пошуковому етапі була сконцентрована на методиці вокально-хорової роботи студентів факультетів мистецтв, вироблення вміння ставити навчальну мету й завдання, що пов'язані зі співацьким розвитком школярів та можливістю успішно їх вирішувати.

Другий етап формувального експерименту був спрямований на поглиблення знань магістрантів музичного мистецтва щодо творчої самореалізації, відпрацювання вмінь студентів факультетів мистецтв університетів щодо використання цих знань у вокально-хоровій роботі з учнями загальноосвітньої школи, оволодіння навичками вирішення проблемних навчальних ситуацій зі спрямуванням учнів до музично-творчої діяльності. Здатність магістранта музичного мистецтва не лише поставити навчальну проблему, але й вирішити її, оперуючи набутими знаннями в процесі вокально-хорового навчання, засвідчує не тільки вміння здійснювати пошук даних, оперування даними, але й готовність до творчого самовиявлення у навчальній діяльності, для чого власне і слугує методика творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі

вокально-хорового навчання. На цьому були використані такі методи: формування емоційної виразності диригування, метод свідомого контролю над вокальними діями, метод інверсій, метод керування інтелектуальними емоціями, відео-метод, метод «Творча атмосфера», метод емоційної драматургії уроку музичного мистецтва, тощо.

На третьому, комплексно-моделюючому етапі експерименту, до основних складових доцільно віднести: інтерес до використання засобів мультимедіа під час здійснення навчальної роботи над хоровим твором; установку на значущість міжособистісного спілкування як засобу взаємозбагачення творчими ідеями, знаннями. Способи педагогічного впливу спрямовуються на розвиток умінь магістрантів музичного мистецтва використовувати можливості засобів мультимедіа в процесі самостійної творчо-пошукової діяльності. На цьому етапі студенти також залучаються до активних форм навчальної роботи, що передбачають залучення їх комунікативних умінь під час художньо-інтерпретаційного оперування даними. Це передбачає залучення магістрантів музичного мистецтва до евристичного навчання і сприяє виробленню їх здатності до художньо-інтерпретаційного переосмислення вихідних даних. На цьому етапі в процес фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва було впроваджено такі методи як: метод порівняльного аналізу, метод аналізу конкретних ситуацій, метод планування інсценізації вокально-хорових творів для учнів шкільного віку, метод спрямування студентів до пошуку додаткової пояснювальної інформації про об'єкт з екрану тощо.

Організація аналітично-оцінного етапу формувального експерименту була спрямована на формування технологічно-проективного компоненту. Беручи до уваги те, що творче самовиявлення особистості пов'язане з аналізом і оцінюванням музичних творів, педагогічних ситуацій, результатів навчальної діяльності тощо, завданнями цього етапу було визначено: розвиток оцінювальних підходів під час опрацювання музичного твору; підвищення пріоритету творчо-рефлексивних форм навчальної роботи; набуття студентами вмінь щодо сучасних методів пошуку даних, обробки й інтерпретації даних; посилення прагнення магістрантів музичного мистецтва до інноваційного проектування вокально-хорової роботи школярів; спрямування магістрантів музичного мистецтва до використання мистецько-інноваційного досвіду під час планування залучення школярів до різних форм музично-творчої діяльності на уроках музичного мистецтва. Четвертий етап здійснювався за допомогою таких методів як: аналітичний метод, метод «Взаємоконтроль у парах», метод аналогії і контрасту, метод вирішення проблемних ситуацій, метод доведення і спростування ідей тощо.

Креативно-прогностичний етап підготовки магістрантів музичного мистецтва до творчого самовиявлення під час вокально-хорового навчання характеризується умінням студентів інноваційно проектувати вокально-хорову діяльність із учнями шкільного віку. Це передбачало спрямування студентів до усвідомлення важливості використання набутих знань і вмінь щодо творчої самореалізації для орієнтування у перспективах застосування цього у майбутній музично-педагогічній діяльності. Цей етап експерименту забезпечувався такими методами

як: метод фокальних об'єктів, «Творчий пошук», поліваріантного вирішення навчальних завдань, метод створення екранно-звукового видовища, метод інверсій, тощо.

Статистичний аналіз показав, що при повному співпаданні експериментального та теоретичного розподілів величини $\chi^2=0$. Відомо, чим більше розбіжність між розподілами, тим більша величина емпіричного значення χ^2 .

Основна формула за якою відбувався розрахунок наступна:

$$\chi_{\text{эмп}}^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(f_{\text{э}} - f_m)^2}{f_m},$$

де, $f_{\text{э}}$ – емпірична частота, f_m – теоретична частота, k – кількість розрядів ознак.

Для порівняння двох емпіричних розподілів в залежності від виду представлених даних ми скористались розрахунковою формулою критерію:

$$\chi_{\text{эмп}}^2 = \frac{1}{N \cdot M} \sum_{i=1}^k \frac{(N \cdot x_i - M \cdot y_i)^2}{x_i + y_i},$$

де N та M – відповідна кількість елементів в першій та другій вибірках.

Статичний аналіз дозволив стверджувати, що ці вибірки мають статистично значущі відмінності, тобто запропонована методика формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва під час вокально-хорового навчання постає більш ефективною, ніж традиційна.

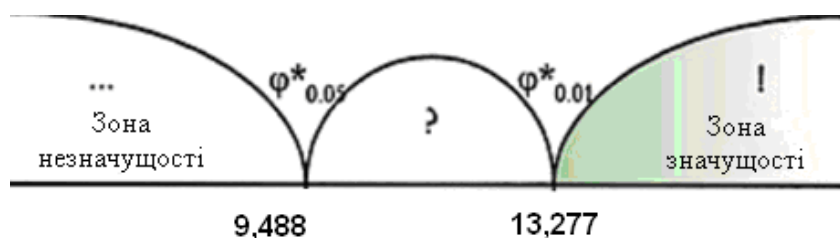

Рис. 2. Вісь значущості

Результати педагогічного експерименту дозволили встановити кількісні та якісні зміни у рівнях сформованості здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Використання статистичних і математичних засобів з їх інтерпретацією уможливило констатувати той факт, що в магістрантів музичного мистецтва експериментальної групи зафіксовано зростання високого рівня сформованості визначеного феномена, що відбулося у значно більшій мірі, ніж у магістрантів, включених до контрольної групи (високий рівень: КГ 16,5 %, ЕГ 34,3 %; середній рівень: КГ 39,6 %, ЕГ 50 %; низький рівень: КГ 42,9 %, ЕГ 15,6 %), що засвідчило про ефективність та дієвість використання авторської методики формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання.

ВИСНОВКИ

Теоретико-методологічний аналіз наукових джерел та результати експериментального дослідження проблеми формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання дали підстави для формулювання таких висновків.

1. На основі аналізу наукової літератури проблема самореалізації особистості розглядається як її здатність до самостійної регуляції власної життєдіяльності за свідомою та власною ініціативою, що сприяє втіленню творчих можливостей у соціально-активній фаховій діяльності й спонукає до особистісної потреби у самовираженні, спрямованості на самопізнання й фахове самовдосконалення. Самореалізація особистості визначена як процес реалізації її духовних надбань, що здійснюється на репродуктивному рівні, коли студент факультету мистецтв накопичує соціальний досвід, цільові установки. Процес самореалізації неможливий без самоусвідомлення, що дає йому можливість створювати нові художні образи, які реалізуються в практичній діяльності, у прагненні до конкретних дій. Саме через ціннісно-смыслову систему особистісних установок майбутнього вчителя музичного мистецтва відбувається його залучення до процесу самореалізації нових, більш глибоких основ особистісної самосвідомості, що спонукає до цілеспрямованого пізнання та особистісного зростання.

Аналіз фахових компетентностей, які викладено в навчальних програмах для магістрантів музичного мистецтва, дозволив виокремити *інтегральну компетентність*, яка забезпечує здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або в процесі мистецького навчання, що передбачає проведення досліджень й здійснення інновацій у сфері теорії та методики музичної освіти та музичного виконавства.

2. Основними науковими підходами формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва нами виокремлено: системно-цілісний, компетентнісно-усвідомлений, інтенціонально-рефлексивний, комунікативно-технологічний та креативно-діяльнісний. *Системно-цілісний підхід* формування здатності до самореалізації магістрантів музичного мистецтва є важливим із позиції методологічної основи дослідження, адже цей підхід передбачає таку стратегію проведення дослідницької роботи, модель якої в структурі самореалізації особистості поєднує організаційно-методичні, психолого-педагогічні та музично-виконавські напрями. *Компетентнісно-усвідомлений підхід* охоплює систему фахових знань, умінь та навичок майбутнього фахівця, його здібності та професійно важливі особистісні якості. *Інтенціонально-рефлексивний підхід* передбачає свідоме розуміння змісту професійно-педагогічної діяльності, вироблення установки на цілеспрямоване успішне навчання і готовність до майбутньої самостійної педагогічної роботи. *Комунікативно-технологічний підхід* забезпечує формування готовності магістрантів музичного мистецтва до вибору доцільних методів та прийомів організації та керівництва мистецькою діяльністю учнів, що зумовлено основною функцією музичного мистецтва, тобто «духовним спілкуванням», що характеризується особистісним рівнем творчої взаємодії в педагогічній

діяльності. *Креативно-діяльнісний підхід* охоплює оптимальні шляхи спонукання магістрантів музичного мистецтва до оволодіння стратегіями творчої самореалізації, що є процесом суб'єктивно-творчого самовираження в практичній діяльності.

3. Провідними принциповими положеннями музично-педагогічного навчання магістрантів музичного мистецтва нами виокремлено *принципи*: культуровідповідності, інтеграційності, міжкультурної комунікації, свідомості та активності, спонукання до творчого самовираження. Принцип культуровідповідності орієнтує магістрантів музичного мистецтва до організації такого культурно-освітнього простору з культурогенеруючою функцією, в якому навчально-виховний процес здійснюється адекватно до культури суспільства, країни, напрямків музичної діяльності. Принцип культуровідповідності щільно пов'язаний з принципом інтеграційності, який дозволяє вивчати різні дисципліни у взаємодії, узгоджуючи їх вивчення між собою. Адже інтеграційність є джерелом відкриття для себе нових фактів, які підтверджують чи інтенсифікують певні спостереження, висновки, посилюючи міжпредметні зв'язки, розширюючи сферу мистецької інформації. Дотримання принципу міжкультурної комунікації в процесі творчої самореалізації магістранта музичного мистецтва передбачає розгляд музичних творів як перехрестя культур із врахуванням специфічної практики цієї комунікації, що враховує поширені визнані норми та їх антиподи у політичних, моральних, релігійних, естетичних ідеях, образах, рисах представників іншої етнічної культури, ментальності, історії, фольклору. Принцип свідомості та активності виступає обов'язковою засадою творчої самореалізації, зважаючи на його пріоритетне місце у музичній педагогіці як минулого, так і сучасності. Принцип спонукання до творчого самовираження надає імпульс до актуалізації результатів навчання та самонавчання, художній поштовх для розкриття психофізичних можливостей особистості магістранта музичного мистецтва, він дозволяє здійснювати перевірку його готовності до успішного здійснення вокально-хорової роботи.

4. Проведений процесуально-функціональний аналіз проблеми творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва дозволив визначити основні *функції мистецької освіти*, а саме: пізнавальну, соціонічну, культурологічну, акмеологічну, ціннісну, діагностичну, творчо-спонукальну. *Пізнавальна функція* передбачає залучення особистості до світоглядного та морально-етичного цілісного образного пізнання світу, що стає предметним підґрунтям художньо-педагогічної діяльності магістрантів музичного мистецтва. *Соціонічна функція*, охоплюючи інформаційну навколишню реальність, акцентує увагу на існуванні об'єктивних відмінностей між людьми, зумовлених типами їхнього інформаційного метаболізму, що передбачає специфічне сприйняття особистістю інформації та сприяє інформаційній взаємодії між людьми. *Культурологічна функція* забезпечує подолання вузькофахових уявлень студентів, коли особистість майбутнього магістранта музичного мистецтва розглядається не лише на основі засвоєної нею культури, а й поповнює її новими елементами. *Акмеологічна функція* охоплює спрямування магістрантів музичного мистецтва до безперервного професійного розвитку протягом життя, що забезпечує: розвиток ціннісної сфери, підвищення

професійного престижу, можливість особистісного впливу на духовний розвиток учнів, творче вдосконалення змісту та форм музичної освіти школярів, розробку методів, завдяки яким учні отримують можливість більш глибокого художнього полісуб'єктного спілкування. *Ціннісна функція* передбачає співвідношення зовнішніх впливів та саморегуляції магістрантів музичного мистецтва, що в світлі синергетичної парадигми представлено як складний варіативний процес. *Діагностична функція* охоплює розпізнавання та вивчення істотних ознак мистецької освіченості особистості, а також форм її визначення як реалізованих цілей освіти. *Творчо-спонукальна функція* проявляється в креативному застосуванні ціннісних музично-педагогічних та методичних ідей у конкретних навчальних ситуаціях. Ця функція передбачає активізацію творчих підходів особистості до усіх проявів життєдіяльності.

Аналіз здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва слугував підґрунтям для розробки авторської концептуальної моделі формування означеного феномена на факультетах мистецтв університетів, яка базується на системі взаємопов'язаних блоків: компетентнісно-оцінному, перспективно-розвивальному та акмеологічно-прогностичному. Виокремлені блоки концептуальної моделі, в якій фіксується зміст музично-педагогічної підготовки майбутніх фахівців, мають складну психолого-педагогічну структуру, що складається з цілого ряду взаємопов'язаних елементів.

Творча самореалізація магістрантів музичного мистецтва розглянута в дослідженні як складне поліфункціональне утворення із багатоструктурними елементами, що дозволяє спрямувати особистість на ефективне здійснення професійної діяльності за рахунок переходу від чуттєвого знання до наукового, яке сприяє здатності до співтворчості на основі рефлексивних дій, цілеспрямованого самоуправління та самоідентифікації. Як інтегральна характеристика, здатність до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва охоплює процеси самопізнання, самовираження, самоактуалізації, самодетермінації.

5. Визначено структуру здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, яка складається з пізнавально-мотиваційного, гностично-цільового, комунікативно-конструктивного, технологічно-проективного та творчо-орієнтованого компонентів, охоплює функціональні характеристики окремих її складових елементів, має відповідні зв'язки і відношення між ними. *Пізнавально-мотиваційний компонент* передбачає глибокий стабільний інтерес магістрантів музичного мистецтва до музично-педагогічної діяльності, прагнення до впровадження художніх цінностей в учнівське середовище. Цей компонент представлений стійкою зацікавленістю майбутньою професією та розвитком мотиваційної сфери, що формує установку на диригентсько-хорову діяльність. *Гностично-цільовий компонент* творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва включає широку ерудицію в мистецькій сфері, здатність якісного засвоєння сукупності професійних знань і вмінь, а також засобів виконання фахової діяльності, що дозволяють осмислювати процеси спілкування, прогнозувати оптимальні педагогічні ситуації. *Комунікативно-конструктивний компонент* творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва сприяє

актуалізації процесів творчої взаємодії, за допомогою яких стає можливим осмислення діалогу культур, необхідного для аналізу художніх явищ різних культурно-історичних епох, стилів, жанрів. *Технологічно-проективний компонент* сприяє забезпеченню якості диригентсько-хорової підготовки магістрантів музичного мистецтва щодо засвоєння комплексу музично-теоретичних знань, технічних вокальних та диригентських умінь та навичок, що забезпечує планомірне й послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу. *Творчо-орієнтований компонент* спрямований на виявлення унікального творчого стилю професійної діяльності магістранта музичного мистецтва, становлення його особистісно-творчої позиції як детермінанти суб'єктивно-оптимальної траєкторії особистісного розвитку в процесі фахово-виконавської діяльності.

Критерієм пізнавально-мотиваційного компоненту визначена міра мотиваційної спрямованості магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації. Критерієм гностично-цільового компонента визначено ступінь свідомого відношення магістрантів музичного мистецтва до музично-педагогічної діяльності. Критерієм комунікативно-конструктивного компонента визначена міра сформованості знань магістрантів музичного мистецтва щодо оперування даними. Критерієм технологічно-проективного компонента визначено ступінь диригентсько-хорової підготовки щодо засвоєння комплексу музично-теоретичних знань, диригентсько-технічних і вокальних умінь. Критерієм творчо-орієнтованого компонента визначена міра здатності магістрантів музичного мистецтва до самостійного та оригінального вирішення поставлених завдань та окреслено їх показники. Надана якісна характеристика рівням здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, а саме: високому, середньому, низькому.

6. *Педагогічними умовами* формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання нами визначено: створення освітньо-творчого розвиваючого мистецького середовища; забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності магістрантів музичного мистецтва, спрямованого на досягнення готовності до самореалізації; поєднання теоретичного та практичного досвіду студентів факультетів мистецтв для організації оптимального інформаційного оточення. Педагогічна умова створення освітньо-творчого розвиваючого мистецького середовища передбачає такі взаємовідносини, які не лише покращують фізичне і психічне здоров'я студентів, а й дозволяють створити інтелектуально-емоційний фон, що впливає на актуалізацію їх творчого потенціалу у процесі навчання. Педагогічна умова забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності магістрантів музичного мистецтва, спрямованого на досягнення готовності до самореалізації, дозволяє реалізувати таку педагогічну підтримку, яка є способом організації творчої взаємодії учасників навчального процесу, заснованої на принципах гуманізму й довіри, що дозволяє реалізувати їх власний потенціал. Педагогічна умова поєднання теоретичного та практичного досвіду студентів факультетів мистецтв для організації оптимального інформаційного оточення уможливорює успішність здійснення практичної вокально-хорової роботи з учнями.

7. Спроектовано концептуальну *модель* творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у вокально-хоровій діяльності, яка розглянута в контексті визначених принципових положень й механізмів проектування навчального процесу, яка охопила: мету, завдання, наукові підходи, основні функції, структурну компонентну побудову, принципові положення дослідження, блоки концептуальної моделі, педагогічні умови, розроблену поетапну методика педагогічної роботи, методи, засоби і форми дослідницької роботи, що разом становить повний технолого-прогностичний цикл. Розроблена методика формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі вокально-хорового навчання охоплює наступні *етапи* педагогічної роботи, а саме: діагностично-пошуковий, проблемно-інформаційний, комплексно-моделюючий, аналітико-оцінний, креативно-прогностичний. *Діагностично-пошуковий етап* спрямовує магістрантів музичного мистецтва до виявлення вміння використання креативного мислення під час підготовки до проведення вокально-хорової роботи зі школярами, вміння ставити навчальну мету й завдання, що пов'язані з вокально-хоровим розвитком школярів, визначення концептуальних засад теорії та методики музичної освіти. *Проблемно-інформаційний етап* націлений на поглиблення знань магістрантів музичного мистецтва щодо творчої самореалізації в практичній діяльності, відпрацювання їхніх умінь щодо використання фахових знань у вокально-хоровій роботі з учнями. Метою *комплексно-моделюючого етапу* розробленої авторської методики формування готовності магістрантів музичного мистецтва до здійснення комунікативно-конструктивної вокально-хорової діяльності з учнями є формування фахових знань, умінь та навичок щодо особливостей творчого оперування даними для застосування їх під час диригентсько-хорового навчання. *Аналітично-оцінний етап* розробленої методики формування готовності магістрантів музичного мистецтва до здійснення технологічно-проективної діяльності націлений на формування у магістрантів музичного мистецтва здатності до методичної творчості, що включає вміння доцільно визначати форми та методи вокально-хорової роботи зі школярами, вільне оперування музичним матеріалом. *Креативно-прогностичний етап* дослідно-експериментальної роботи спрямовано на формування готовності магістрантів музичного мистецтва щодо їх орієнтації до творчої самореалізації в практичній діяльності, що дозволяє розв'язувати завдання побудови особистісної стратегії проектування власної творчо-самостійної діяльності.

8. Психолого-педагогічний експеримент проводився за певними *етапами*. На кожному з етапів проведення експерименту особлива увага приділялася підбору умов його проведення з урахуванням суб'єктивних і об'єктивних факторів. Для встановлення вихідного рівня сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва нами було проведене констатувальний експеримент за розробленою діагностувальною методикою у відповідності до визначених критеріїв та їх показників. На цьому етапі дослідження використовувались методи спостереження, бесіди, евристичної бесіди, анкетування, вивчення результатів різних форм контролю навчальної успішності студентів тощо. Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив

виявити рівневі характеристики сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. За їх підсумками високий рівень було зафіксовано у 16,0 %, середній рівень у 35,2%, низький рівень у 48,0 % респондентів, що зумовило необхідність розробки експериментальної поетапної методики формування творчої самореалізації під час диригентсько-хорової підготовки у вищому педагогічному закладі освіти. Спираючись на визначені завдання щодо проведення формувального експерименту, нами були розроблені спеціальні методи роботи з магістрантами музичного мистецтва для забезпечення системності та послідовності у формуванні усіх компонентів творчої самореалізації.

На першому етапі було введено такі навчальні методи як метод активного пошуку даних, метод «Інформаційне поле», метод евристичного пошуку, метод самостійного опрацювання хорової літератури для дітей, метод фрагментарної обробки даних, метод розширення обізнаності в галузі вокально-хорового мистецтва, метод активного соціально-психологічного навчання, метод професійно-проблемного рефлексування тощо. На другому етапі були використані такі методи: формування емоційної виразності диригування, метод свідомого контролю над диригентськими діями, відео-метод, метод «Творча атмосфера» тощо. На третьому, комплексно-моделюючому етапі експерименту, в процес фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва було впроваджено такі методи як: метод порівняльного аналізу, метод аналізу конкретних ситуацій, метод планування інсценізації хорових творів для учнів шкільного віку, метод спрямування студентів до пошуку додаткової пояснювальної інформації про об'єкт з екрану тощо. Четвертий етап здійснювався за допомогою таких методів як: аналітичний метод, метод «Взаємоконтроль у парах», метод аналогії і контрасту, метод вирішення проблемних ситуацій, метод доведення і спростування ідей тощо. Останній етап експерименту, креативно-прогностичний, забезпечувався такими методами як: метод фокальних об'єктів, «Творчий пошук», поліваріантного вирішення навчальних завдань, метод створення екранно-звукового видовища, тощо.

9. Результати педагогічного експерименту дозволили встановити кількісні та якісні зміни у рівнях сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Використання статистичних і математичних засобів з їх інтерпретацією уможливило констатувати той факт, що в магістрантів музичного мистецтва експериментальної групи зафіксовано зростання високого рівня сформованості визначеного феномена, що відбулося у значно більшій мірі, ніж у магістрантів включених до контрольної групи (високий рівень: КГ 16, 5 %, ЕГ 34,3 %; середній рівень: КГ 39,6 %, ЕГ 50 %; низький рівень: КГ 42,9 %, ЕГ 15,6 %), що свідчить про ефективність і дієвість використання авторської методики формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань окресленої проблеми. Отримані результати можуть стати основою для подальшого осучаснення запропонованої методики з урахуванням перспектив появи в майбутньому нових за сутністю умов.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧКИ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. **Wei Liming.** Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. A. Kozyr, V. Labunets, L. Pankiv, W. Liming, Zh. Geyang (2020). *Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social.* Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. Pp. 370-377. **(Індексується наукометричною базою Scopus)** <http://doi.org/10.5281/zenodo.3815266>
2. **Wei Liming.** An Innovative Approach to Training Art Students in Pedagogical Universities, submitted by the authors A. Zaitseva, A. Kozyr, V. Labunets, Y. Provorova, Liming Wei (2021). Has been accepted for publication on the Journal online de Política e Gestão Educacional. Now that your manuscript has been accepted for publication it will proceed to copy-editing, production and will be published on september/october 2021. ISSN 1519-9029. P. 30-39. **(Індексується наукометричною базою Web of Science)** <https://doi.org/10.22633/rpge.v25iesp.3.15583>
3. **Wei Liming.** Integration Aspect of Training Teachers of Art Disciplines in Pedagogical Universities. T. Tkachenko, O. Yeremenko, A. Kozyr, V. Mishchanchuk, Wei Liming (2022). *Journal of Higher Education Theory and Practice.* Vol. 22(6). P. 138-147. **(Індексується наукометричною базою Scopus)** <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i6.5236>
4. **Wei Liming.** General problems of higher music education, Ways of modernizing education and improving the research skills of young people. Tkach, M., Kozyr, A., Mymryk, M., Dubiuk, N., and Liming, W. (2023). *Youth Voice Journal* Vol. II, 2023, pp. 59-70. ISBN (ONLINE): 978-1-911634-96-6, **(Індексується наукометричною базою Scopus)** <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.18140.97925>
5. **Wei Liming.** Non-linear thinking strategies in post-non-classical higher art education: A synergistic concept. M. Tkach, O. Oleksiuk, L. Bobyk, M. Mymryk and W. Liming. (2024). *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series «Physics» + Section «Education».* Issue 55: 1994-2005. **(Індексується наукометричною базою Scopus)** <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.199kv4>
6. Вей Лімін. Функціональний аналіз співацької підготовки майбутніх учителів музики. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: зб. наук, праць, гол. ред. С. Омельченко, відп. ред. Л. Гаврилова. Вип. LXXV. Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2016. С. 44-49.
7. Вей Лімін. Підготовка майбутніх учителів музики до організації співацького навчання школярів. Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 20 (25). К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С.38-42.
8. Вей Лімін. Культурологічні особливості співацького навчання майбутніх учителів музики. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: зб. наук, праць, гол. ред. С. Омельченко, відп. ред. Л. Гаврилова. Вип. 3. Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2016. С. 86-96.

9. Вей Лімін. Основні традиції співацького навчання у Китаї. Педагогічна освіта: Теорія і практика: зб. наук. ст. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. 20. (1-2016). Частина 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 26-30.

10. Вей Лімін. Креативний напрям підготовки майбутніх учителів музики до організації співацького навчання підлітків. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: зб. наук. праць, гол. ред. С. Омельченко, відп. ред. Л. Гаврілова. Вип. 6. Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2017. С. 36-41.

11. Вей Лімін. Творча самореалізація майбутніх учителів музичного мистецтва у співацькій діяльності. Науковий вісник Миколаївського держ. університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. Вип. 3 (58). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. С. 108-112.

12. Вей Лімін. Конструктивно-творчий аспект підготовки студентів факультетів мистецтв до продуктивної співацької роботи з учнями. Педагогічна освіта: Теорія і практика: зб. наук. ст. Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка. Вип. 23. Частина 2. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 233-237.

13. Вей Лімін. Основні принципи фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наукових праць ДДПУ, за заг. ред. В.Сипченка. Слов'янськ: ДДПУ, 2017. Вип. БХХХІV. С. 49-54.

14. Вей Лімін. До проблеми творчого вдосконалення майбутніх учителів музики у співацькій діяльності. Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 23 (28). К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 113-117.

15. Вей Лімін. Шляхи використання сучасних технологій у формуванні творчої самореалізації магістрантів. Інноваційна педагогіка: Науковий журнал. Вип. 13, том І. Одеса: ПНДІЕІ, 2019. С. 27-30.

16. Вей Лімін. Діагностика творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського: педагогічні науки. № 3 (66). Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2019. С. 150-155.

17. Вей Лімін. Комп'ютерні технології в методиці формування творчої самореалізації магістрантів. Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 27. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. С. 121-127.

18. Вей Лімін. Технологічно-проективний аспект формування творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Педагогічна освіта: Теорія і практика: зб. наук. ст. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. 28. Кам'янець-Подільський, 2019. С. 238-242.

19. Вей Лімін. Рівні сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: зб. наук. пр. наукове електронне видання <http://poptma.dn.ua/index.php/uk/>. ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л.Г. Гаврілова. Слов'янськ: ДДПУ, 2020. Вип. 13. 263 с. С. 228-235.

20. Вей Лімін. Фахово-комунікативний напрямок формування творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: Сум.ДПУ, 2021. № 5 (109). С. 206-226.

21. Вей Лімін. Культурологічна функція формування творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: Сум.ДПУ, 2021. № 6 (110). С. 12-21. DOI: 10.24139/2312-5993/2021.06/021-021.

22. Вей Лімін. Педагогічні умови формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації в практичній діяльності. Науковий часопис НПУ імені М.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 28. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 155-162. DOI: 10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.21

23. Вей Лімін. Іntenціонально-рефлексивний підхід до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва. Науковий часопис НПУ імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 29. К.: УДУ імені М.П. Драгоманова, 2023. С. 92-99. DOI: 10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.12.

24. Вей Лімін. Аналітико-прогностичний етап формування здатності студентів факультетів мистецтв до творчої самореалізації у практичній діяльності. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 30. К.: УДУ імені М.П. Драгоманова, 2023. С. 92-99. DOI: 10.31392/NPU-nc.series14.2023.30.12. С. 90-97.

25. Вей Лімін. Методика формування здатності до творчої самореалізації студентів факультетів мистецтв у процесі вокально-хорової роботи. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 31. К.: УДУ імені М.П. Драгоманова, 2024. С. 55-61.

Монографії

26. Вей Лімін. Традиционные формы музицирования музыкальной культуры Китая. Актуальные вопросы современного искусствоведения: колективна монографія / за заг. ред. проф. О. Михайліченка. Німеччина: LAP LAMBERT: Academic Publishind, 2019. С. 170-183.

27. Вей Лімін. Особенности обучения певческому дыханию студентов-вокалистов. Вопросы музыковедения и обучения музыкальному искусству: колективна монографія / за заг. ред. проф. О. Михайліченка. Німеччина: LAP LAMBERT: Academic Publishind, 2021. С. 195-213.

28. Вей Лімін. Творча самореалізація магістрантів музичного мистецтва у процесі вокально-хорової діяльності: теорія і практика: монографія. Вінниця: Твори. 2023. 316 с.

Інші закордонні видання

29. Вей Лимин. Методы эстетического воспитания студентов университета в классе вокала. Художественная панорама, № 54. Тяньцзин: Народное издательство, 2020. С. 116-117. (Китай).

30. Wei Liming. An innovative approach to training students of art pedagogical universities. Labunets, V. M., Topchieva, I. O., Bondarenko, A., Bondarenko, D., & Wei, L. (2021). *Linguistics and Culture Review*, 5 (S2), 619-632. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS2.1410>

31. Wei Liming. Integrative Direction of Training of Master of Musical Arts Students. Frankfurt. *TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge*. 4 (58). 2023. [https://doi.org/10.26886/2520-7474.4\(58\)2023.7](https://doi.org/10.26886/2520-7474.4(58)2023.7)
<https://naukajournal.org/index.php/Paradigm/article/view/2604/2554>

Матеріали наукових конференцій

32. Вей Лімін. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до співацького навчання підлітків у позаурочний час. *Сучасна мистецька освіта: I Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського: матеріали наук.-практичної конференції*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 247-252.

33. Вей Лімін. Особистісно-творчий конструкт методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Сучасна мистецька освіта: II Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського: матеріали наук.-практичної конференції*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 53-55.

34. Вей Лімін. Специфіка методичної підготовки магістрантів музичного мистецтва до роботи з підлітками. *Сучасна мистецька освіта: III Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського: матеріали наук.-практичної конференції*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. С. 134-135.

35. Вей Лімін. Інноваційний напрям методичної підготовки магістрантів музичного мистецтва в педагогічних університетах України. *Сучасна мистецька освіта: IV Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського: матеріали наук.-практичної конференції*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С. 29-31.

36. Вей Лімін. До питання традиційного національного мистецького виховання в Китаї. *Сучасна мистецька освіта: V Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського: матеріали наук.-практичної конференції*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 107-111.

37. Wei Liming. Determinative stage of research and experimental work on the formation of the ability to creative self-realization of masters of musical art of universities. Констатувальний етап дослідно-експериментальної роботи з формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва університетів: International Scientific Conference. Trend and Prospects for the Development of Science and Education: Proceedings. 2024. Oxford, United Kingdom. С. 80-83.

Інші видання в Україні

38. Вей Лімін. Формування сучасної вокальної культури України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва: щоквартальний наук. журнал*. К.: ІДЕЯ ПРИНТ, 2018. № 4. 387 с. С. 151-155.

39. Вей Лімін. Особливості формування вокальної культури майбутніх учителів музичного мистецтва: Методичні рекомендації, 2 вип. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 58 с.

40. Вей Лімін. Вокальна культура викладачів музичного мистецтва: інтеграція досвіду Китаю та України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: щоквартальний наук. журнал. К.: ІДЕЯ ПРИНТ, 2019. № 1. 459 с. С. 304-307.

АНОТАЦІЇ

Вей Лімін. Теорія та практика формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2024.

У дисертації представлено авторський підхід до проблеми формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання. Здійснено комплексний системний теоретико-методологічний аналіз зазначеної проблеми на основі системно-цілісного, компетентнісно-усвідомленого, інтенціонально-рефлексивного, комунікативно-технологічного та креативно-діяльнісного підходів. Проведений процесуально-функціональний аналіз окресленої проблеми уможливив визначення основних функцій мистецької освіти: пізнавальної, соціонічної, культурологічної, акмеологічної, ціннісної, діагностичної та творчо-спонукальної. Провідними принциповими положеннями музично-педагогічного навчання магістрантів музичного мистецтва виокремлено принципи: культуровідповідності, інтеграційності, міжкультурної комунікації, свідомості та активності, спонукання до творчого самовираження. Шляхом аналізу та узагальнення філософських, психологічних та педагогічних теорій і концепцій з проблеми творчої самореалізації представлено авторське потрактування основного поняття дослідження та схарактеризовано його структуру, яка складається з низки взаємопов'язаних компонентів: пізнавально-мотиваційного, гностично-цільового, комунікативно-конструктивного, технологічно-проективного та творчо-орієнтованого. Визначено педагогічні умови формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі вокально-хорової діяльності: створення освітньо-творчого розвиваючого мистецького середовища; забезпечення тьюторського супроводу вокально-хорової діяльності магістрантів музичного мистецтва спрямованого на досягнення готовності до самореалізації; поєднання теоретичного та практичного досвіду студентів факультетів мистецтв для організації оптимального інформаційного оточення.

Розроблено методика формування здатності магістрантів музичного мистецтва до творчої самореалізації у процесі вокально-хорової діяльності, яка характеризується збалансованістю складових та охоплює такі етапи роботи:

діагностично-пошуковий, проблемно-інформаційний, комплексно-моделюючий, аналітико-оцінний, креативно-прогностичний. Представлено психолого-педагогічне експериментальне дослідження, що проводилося в декілька етапів з урахуванням суб'єктивних і об'єктивних факторів та відповідних методів для забезпечення системності й послідовності у формуванні всіх компонентів досліджуваного феномена. У результаті експериментального дослідження встановлено кількісні та якісні зміни в рівнях сформованості творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва, що підтверджує доцільність упровадження розробленої авторської методики.

Ключові слова: творча самореалізація, магістранти музичного мистецтва, вокально-хорове навчання, концептуальна модель, етапи експериментальної роботи, мистецька освіта.

Wei Liming. Theory and practice of forming the ability to creative self-realization of master's students of musical art in the process of vocal and choral training. Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 – theory and methods of music education. Ukrainian State Mykhailo Drahomanov University, Kyiv, 2024.

The dissertation presents the author's approach to the problem of forming the ability for creative self-realization of master's students of musical art in the process of vocal and choral training. A comprehensive systematic theoretical-methodological analysis of the specified problem was carried out on the basis of systemic-holistic, competence-aware, intentional-reflexive, communicative-technological and creative-activity approaches. The conducted procedural and functional analysis of the outlined problem made it possible to determine the main functions of art education: cognitive, socionic, cultural, acmeological, value, diagnostic, and creative-motivational. The following principles of cultural relevance, integration, intercultural communication, awareness and activity, encouragement to creative self-expression are distinguished as the leading principles of music-pedagogical training of master's students of musical art. Through the analysis and generalization of philosophical, psychological and pedagogical theories and concepts on the problem of creative self-realization, the author's interpretation of the main concept of the study is presented and its structure is characterized, which consists of a number of interconnected components: cognitive-motivational, gnostic-targeted, communicative-constructive, technological- projective and creatively oriented. Pedagogical conditions for the formation of the ability of master's students of musical art to creative self-realization in the process of vocal and choral activity are defined: the creation of an educational and creative developing artistic environment; provision of tutor support for vocal and choral activities of master's students of musical art aimed at achieving readiness for self-realization; combination of theoretical and practical experience of students of the faculties of arts for the organization of an optimal information environment.

A method of forming the ability of master's students of musical art to creative self-realization in the process of vocal and choral activity has been developed, which is

characterized by the balance of components and covers the following stages of work: diagnostic-research, problem-informational, complex-modeling, analytical-evaluative, creative-prognostic. At the first stage, the formation of a cognitive and motivational component was carried out, which ensured the formation of the own position of the master of musical arts as a teacher and musician, the expansion of the scope of knowledge about vocal and choral work with school-age students, the methods of vocal and choral work on a choral work, the use of multimedia tools, multimedia environment, as well as modern computer technologies, which increases the interest of masters of musical art in modern phenomena of musical art. The problem-information stage is aimed at the formation of the gnostic-target component. This stage is aimed at deepening the knowledge of masters of musical arts regarding creative self-realization, practicing the skills of masters of musical arts regarding the use of this knowledge in vocal and choral work with secondary school students, mastering the skills of solving problematic educational situations with directing students to musical and creative activities and its practical application. At the third, complex and modeling stage of the experiment, the formation of a communicative and constructive component was implemented in the process of professional training of future music teachers, the purpose of which is the formation of professional knowledge and skills regarding the features of creative manipulation of data for their use during conducting and choral training. The analytical and evaluation stage is aimed at the formation of the technological and projective component. This stage is aimed at the formation of master's students of musical art in the ability to methodical creativity, which includes the ability to determine the forms and methods of vocal and choral work with schoolchildren, free operation of musical material, as well as the application of certain educational methods during the organization of musical and creative activities of schoolchildren. The creative-prognostic stage is aimed at the formation of a creatively oriented component of creative self-realization, and is aimed at solving the tasks of the creative strategy of designing the creative self-realization of master's students of musical art.

A psychological-pedagogical experimental study is presented, which was conducted in several stages taking into account subjective and objective factors and appropriate methods to ensure systematicity and consistency in the formation of all components of the studied phenomenon. As a result of the experimental study, quantitative and qualitative changes in the levels of formation of creative self-realization of master's students of musical art were established, which confirms the expediency of implementing the developed author's methodology.

Key words: creative self-realization, masters of musical art, vocal and choral training, conceptual model, stages of experimental work, art education.